

Vnímání barev

BcA. Miriam Vejová

Diplomová práce
2022

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací
Arts Management

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **BcA. Miriam Vejová**
Osobní číslo: **K20025**
Studijní program: **N0288P310001 Arts Management**
Forma studia: **Prezenční**
Téma práce: **Vnímání barev**

Zásady pro vypracování

1. Rešerše zdrojů vztahujících se k tématu práce
2. Analýza poznatků pro následnou práci s tématem
3. Specifikace formy provedení výzkumu
4. Realizace výzkumu na téma vnímání barev
5. Zhodnocení poznatků získaných výzkumem

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Jazyk zpracování: **Slovenština**

Seznam doporučené literatury:

DANNHOFEROVÁ, Jana. *Velká kniha barev: kompletní průvodce pro grafiky, fotografy a designéry*. Brno: Computer Press, 2012. ISBN 978-80-251-3785-7.

GOETHE, Johann Wolfgang von. *Smyslově-morální účinek barev*. Přeložil Jan DOSTAL. Hranice: Fabula, 2004. ISBN 80-86600-13-0.

HULKE, Waltraud-Maria. *Praktická kniha o barvách*. [Olomouc]: Fontána, c2005. ISBN 80-7336-236-8.

STEINER, Rudolf. *Tajemství barev*. Přeložil Radomil HRADIL. Hranice: Fabula, c2011. ISBN 978-80-86600-25-3.

Vedoucí diplomové práce: **MgA. Romana Veselá, Ph.D.**
Arts Management

Datum zadání diplomové práce: **1. prosince 2021**

Termín odevzdání diplomové práce: **20. května 2022**

Mgr. Josef Kocourek, Ph.D.
děkan

MgA. Romana Veselá, Ph.D.
vedoucí ateliéru

Ve Zlíně dne 1. prosince 2021

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ / DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- bakalářská/diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou/diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou/diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské/diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem bakalářské/diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považuji se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji, že:

- jsem na bakalářské/diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně dne: 28.04.2020

Jméno a příjmení studenta: Miriam Vejová

.....
podpis studenta

ABSTRAKT

Táto diplomová práca sa zaoberá farbami a ich vnímaním. Cieľom je pochopiť svet farieb a následne tieto informácie využiť v rámci workshopu, slúžiacom na získanie podkladov pre výskum o vnímaní farieb. Teoretická časť je z toho dôvodu celá zameraná na farby, ich pôsobenie, terminológiu, delenie, farebné systémy ale aj prepojenia farby a hudby. V praktickej časti sú nadobudnuté informácie o farbách, hlavne čo sa týka ich symboliky, psychologického pôsobenia a vzťahu farby a hudby aplikované na workshope z ktorého sú následne vyhodnocované informácie o vnímaní farieb u rôznych vekových kategórií.

Kľúčové slová: farba, vnímanie farieb, farby a hudba, farby ako emócie, workshop, výskum

ABSTRACT

This diploma thesis deals with colours and their perception. The aim is to understand the world of colours and then use this information in a workshop to obtain research on colour perception. The theoretical part is therefore entirely focused on colours, their effects, terminology, division, colour systems, but also the connections between colours and music. In the practical part, information about colours is obtained, especially regarding their symbolism, psychological influence and the relationship between colour and music applied in the workshop, from which information on colour perception in different age categories is subsequently evaluated.

Keywords: colour, colour perception, colours and music, colours as emotions, workshop, research

Touto cestou by som chcela poďakovať vedúcej mojej diplomovej práce MgA. Romane Veselej, Ph.D. za konzultácie, jej rady a pripomienky. Ďalej by som rada poďakovala MgA. Martinovi Čadovi za možnosť konzultácií a cenné rady.

PodĎakovanie patrí aj všetkým ľuďom, ktorí sa akokoľvek pričínili a pomohli mi v rámci mojej diplomovej práce. Ďakujem všetkým účastníkom/respondentom bez ktorých by táto práca nemohla vzniknúť.

Na záver by som chcela poďakovať mojej rodine a blízkym za pomoc a podporu pri realizácii diplomovej práce ale aj počas celého štúdia.

Prehlasujem, že odovzdaná verzia bakalárskej/diplomovej práce a verzia elektronická nahratá do IS/STAG sú totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČASŤ	11
1 FARBA	12
1.1 VNÍMANIE FARIEB	13
2 PÔSOBENIE FARIEB.....	14
2.1 FYZIKÁLNE PÔSOBENIE FARIEB	14
2.1.1 Spektrum elektromagnetického žiarenia	14
2.1.2 Spektrum viditeľného svetla	15
2.1.3 Farba povrchu a achromatické svetlo.....	15
2.2 FYZIOLOGICKÉ PÔSOBENIE FARIEB	16
2.2.1 Činnosť a stavba oka	16
2.3 PSYCHOLOGICKÉ PÔSOBENIE FARIEB	17
2.3.1 Asociácie	17
2.3.2 Psychologický a symbolický význam farieb.....	18
2.3.3 Diagnostika osobnosti	37
3 ZÁKLADNÁ TERMINOLÓGIA FARIEB	39
3.1 ZÁKLADNÉ ATRIBÚTY FARBY	39
3.1.1 Farebný tón.....	39
3.1.2 Svetlosť farby	39
3.1.3 Sýtosť farby.....	39
3.2 ZÁKLADNÉ FAREBNÉ SYSTÉMY	40
3.2.1 Primárne farby	40
3.2.2 Sekundárne farby	40
3.2.3 Terciárne farby	40
3.3 ZÁKLADNÉ FAREBNÉ KOMBINÁCIE	41
3.3.1 Harmónia.....	41
3.3.2 Kontrast	41
4 DELENIE FARIEB	42
4.1 PODĽA VZÁJOMNÉHO VZŤAHU.....	42
4.1.1 Analogické farby	42
4.1.2 Komplementárne farby.....	42
4.2 PODĽA PESTROSTI.....	43
4.2.1 Achromatické farby	43
4.2.2 Chromatické farby	43
4.3 PODĽA SYMBOLICKÉHO HEADISKA	43
4.3.1 Teplé farby	43
4.3.2 Studené farby	43

5	FAREBNÉ SYSTÉMY.....	44
5.1	HISTORICKÉ FAREBNÉ SYSTÉMY.....	44
5.1.1	Newtonov disk	44
5.1.2	Goetheho kruh farieb.....	45
5.1.3	Rungeho farebná guľa	46
5.1.4	Munsellov farebný priestor	47
5.1.5	Ostwaldov farebný dvojkužel	48
5.1.6	Itenov farebný kruh	49
6	FARBY A HUDBA	50
6.1	VZŤAH MEDZI HUDBOU A FARBOU.....	50
6.1.1	Vasilij Kandinskij.....	50
6.1.2	František Kupka	51
6.1.3	Vladimír Kopecký	52
6.2	SYNESTÉZIA	52
II	PRAKTICKÁ ČASŤ.....	53
7	MYŠLIENKA	54
8	WORKSHOP.....	55
8.1	PLÁNOVANIE	55
8.1.1	Rozsah	55
8.1.2	Cieľová skupina	55
8.2	PRÍPRAVA.....	56
8.2.1	Materiál	56
8.2.2	Grafika.....	56
8.2.3	Propagácia	57
8.3	REALIZÁCIA A PRIEBEH WORKSHOPU	57
8.3.1	Informačná časť.....	58
8.3.2	Tvorivá časť	58
8.3.3	Náučná časť	60
8.4	ZHODNOTENIE.....	61
8.4.1	Spätná väzba.....	61
9	VÝSKUM	63
9.1	OBLÚBENÁ FARBA.....	63
9.1.1	Skupina A.....	64
9.1.2	Skupina B	64
9.1.3	Skupina C.....	65
9.1.4	Zhodnotenie.....	65
9.2	FAREBNÁ PALETA.....	68
9.2.1	Skupina A.....	68
9.2.2	Skupina B	69
9.2.3	Skupina C.....	69
9.2.4	Zhodnotenie.....	70

10 HUDBA, EMÓCIA, FARBA.....	71
10.1 SKLADBA 01.....	72
10.1.1 Skupina A.....	72
10.1.2 Skupina B.....	72
10.1.3 Skupina C.....	72
10.2 SKLADBA 02.....	74
10.2.1 Skupina A.....	74
10.2.2 Skupina B.....	74
10.2.3 Skupina C.....	74
10.3 SKLADBA 03.....	76
10.3.1 Skupina A.....	76
10.3.2 Skupina B.....	76
10.3.3 Skupina C.....	76
10.4 SKLADBA 04.....	78
10.4.1 Skupina A.....	78
10.4.2 Skupina B.....	78
10.4.3 Skupina C.....	78
10.5 SKLADBA 05.....	80
10.5.1 Skupina A.....	80
10.5.2 Skupina B.....	80
10.5.3 Skupina C.....	80
10.6 ZHODNOTENIE.....	82
ZÁVER	84
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	85
ZOZNAM ZDROJOV POUŽITÝCH OBRÁZKOV	88
ZOZNAM OBRÁZKOV	90
ZOZNAM PRÍLOH.....	92

ÚVOD

Téma ohľadom sveta farieb ma fascinovala už od čias strednej školy, kedy som sa prvý krát zoznámila s hlbším významom a vplyvom jednotlivých farieb. Táto téma je stále aktuálna a zaujímavá, preto som sa jej rozhodla venovať. Farba je všade naokolo nás a tvorí neodmysliteľnú súčasť nášho života, vplýva na nás v rôznych smeroch, ktoré si často krát ani neuvedomujeme.

Zaujala ma myšlienka, že ako deti sme voči farbám otvorení, vnímaví ale s postupom veku sa náš postoj k farbám akoby utlmoval. Aj toto bol jeden z dôvodov prečo som sa pustila do tohto bádania vo svete farby.

Mojim cieľom je ako prvé získať komplexné znalosti ohľadom farby, pochopiť ju a následne tieto znalosti využiť v praktickej časti diplomovej práce, ktorá bude zameraná práve na hľadanie odpovedí ohľadom farby. Napríklad spomínaným rozdielom medzi obľúbenou farbou z detstva a aktuálnou farbou, preferenciou farieb alebo farby ako vyjadrovacieho prostriedku.

Pre vyhodnocovanie informácií týkajúcich sa farby bude potrebné získať odpovede od respondentov. To bude predstavovať ďalší bod v rámci diplomovej práce, keďže bude potrebné vymyslieť a vytvoriť spôsob akým budem informácie získavať tak, aby to bolo zaujímavé a náučné aj pre respondentov, ktorý by mali byť rôznych vekových kategórií. A to z dôvodu aby som obsiahla vnímanie farieb počas čo najširšieho časového úseku v živote.

I. TEORETICKÁ ČASŤ

1 FARBA

Výklad pojmu farba je náročný, pretože tento pojem je mnohovýznamový. Vo fyzike sa pod pojmom farba hovorí o viditeľnom svetle určitej vlnovej dĺžky a frekvencie pôsobiacom na zrakový orgán človeka – vyvoláva v ňom dráždenie. V biochémií sa jedná o biochemické procesy prebiehajúce v zrakovom orgáne. V chémii sa skúmajú látky a ich zloženie, ktoré majú schopnosť svetlo určitej vlnovej dĺžky pohlcovať a odrážať látky, ktoré je možné použiť ako farbivá v umeleckých alebo v maliarskych náterových farbách. Vo fyziológii sa skúma odraz, ktorý spomínané dráždenie vyvoláva v človeku. V psychológii ale aj v umení sa rozoberá pôsobenie farby na psychiku človeka a to, aké city v ňom vyvoláva. V umení a výtvarnej výchove je farba neoddeliteľnou súčasťou umeleckého diela či už v estetickej alebo vo vizuálnej podobe. Pojmom farba sa v umení označuje aj hmota, ktorú maliari používajú pri tvorbe svojich diel [1;2;3]

Farba a farebnosť nášho sveta má estetickú a funkčnú stránku. Medzi stále vlastnosti predmetov a látok v našom prostredí patrí farba. Farba je súčasťou pri vytváraní určitého obrazu priestoru, orientácie, ale aj citového náboju. [1;2]

Farba je záležitosťou našej zrakovej a všestrannej citlivosti, emocionality a predispozícií. Keďže farba existuje len v našom mozgu a to ako výsledok percepčného procesu označujeme pojmom farba vlastne farebný vnem. [1;4]

Obrázok č.1 – Farby

1.1 Vnímanie farieb

S procesom vzniku farebného vnímania a jeho výkladom súvisí niekoľko vedných oblastí zaoberajúcich sa problematikou farby. Hlavné štyri odvetvia zaoberajúce sa výkladom farebného vnemu sú: fyzika, chémia, fyziológia a psychológia, ktorá je v rámci uvedomenia si vnímania farieb dôležitá. Farbami sa zaoberajú vedci a psychológovia, ale mali by sa nimi zaoberať zvlášť umelci a maliari. [1;5]

Farby a ich vnímanie má veľký vplyv na duševný, ale aj na zdravotný stav človeka. Farebné podnety nie sú prijímané len skrz zrak, ale tiež aj inými zmyslami, ktoré reagujú na farebné vibrácie. Tieto vibrácie predstavujú mnoho malých podnetov pre naše bunky. Ľudské telo dokáže vnímať energetické žiarenie farieb. [6]

Dôkaz o vnímaní energetického žiarenia farieb podal dánsky profesor Niels Finsen, ktorý bol zakladateľom racionálnej svetelnej terapie a tiež nositeľom Nobelovej ceny za lekárstvo a to za svoje bádateľské práce o svetle a farbách z roku 1903. Práve jemu sa podarilo dokázať, že farby sú samostatné sily a farebné vibrácie po strete s ľudským telom ho podnecujú k viditeľným reakciám. [6]

Farebné vibrácie, ktoré prijímame spôsobujú psychologické stavy, ktoré vyvolávajú určité dojmy a nálady. Psychologické štúdie dokazujú, že vplyv a vnímanie farieb má dopad na naše správanie a myseľ. Najčastejšie z toho profituje reklamný priemysel, pretože pomocou pôsobenia farieb na zákazníka ovplyvňujú jeho túžbu po produkte a jeho kúpe. [6]

O tom, že jednotlivé farby majú vplyv na ľudskú psychiku a spôsobujú zvláštne citové naladenia píše aj Johann Wolfgang Goethe vo svojom diele „Učenie o farbách“, v ktorom sa pokúša vysvetliť podstatu farieb a skúma ich účinok na ľudí. Tiež hovorí o tom, že oko potrebuje farby rovnako ako potrebuje svetlo. [7]

Aby človek mohol vnímať farby, ktoré ho obklopujú je potrebné svetlo, pretože na svetlo reagujú naše zrakové orgány, ktoré vysielajú impulzy do mozgu a tam vzniká finálny farebný vnem. [3]

2 PÔSOBENIE FARIEB

Človek farby vníma určitým spôsobom a farby určitým spôsobom na neho pôsobia. Naše vnímanie farieb a ich vplyv na nás je založené na fyzikálnom, fyziologickom a psychologickom pôsobení. Preto je dôležité objasniť si tieto základné fyzikálne, fyziologické a psychologické hľadiská týkajúce sa farebnosti, pretože rôzne vedné disciplíny nazierajú na tento proces odlišným spôsobom. [3]

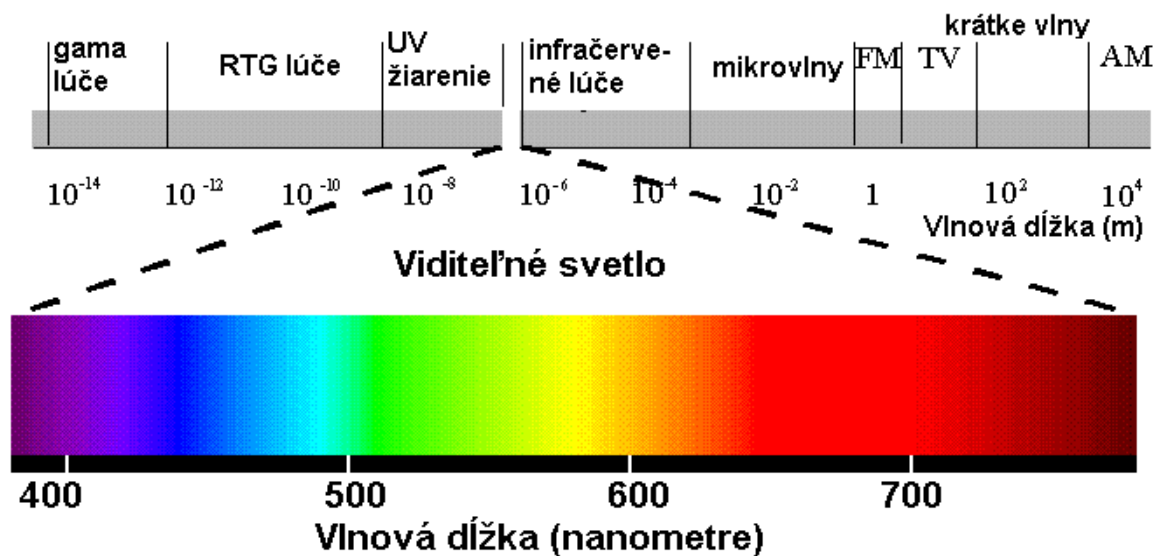
2.1 Fyzikálne pôsobenie farieb

Vo fyzike je podstatný svetelný zdroj a jeho svetelná energia, ktorú vysiela do okolia, pretože farebné videnie nie je nič iné ako určitý spôsob vizualizácie svetelnej energie. Svetlo totiž dopadá na povrch objektov a podľa vlnovej dĺžky je časť svetelných lúčov pohltená alebo odrazená späť do okolia. To akú farbu objektu vnímame závisí na kombinácii svetelných lúčov prítomných v odrazenom svetle. [3]

2.1.1 Spektrum elektromagnetického žiarenia

Formou energie, ktorá sa nazýva elektromagnetické žiarenie je svetlo. Svetlo sa šíri ako neviditeľné vlny. Prostredie, v ktorom sa svetlo šíri nazývame optické prostredie. Rýchlosť šírenia elektromagnetického žiarenia je približne 300 000 kilometrov za sekundu. Elektromagnetické žiarenie sa skladá z dvoch zložiek a to z elektrickej a magnetickej energie. [3]

Medzi druhmi elektromagnetického žiarenia neexistuje priama hranica, pretože sa môžu čiastočne prekrývať, preto je náročné vymedziť presnú hranicu intervalov v rámci elektromagnetického spektra. Toto spektrum tvoria rôzne elektromagnetické žiarenia rôznych vlnových dĺžok ako napríklad gama žiarenie, röntgenové žiarenie, ultrafialové žiarenie, infračervené žiarenie, mikrovlny alebo rádiové vlny. Žiadne z uvedených typov žiarenia nie je možné zaznamenať ľudským okom. [3]

Obrázok č.2 – Elektromagnetické spektrum

2.1.2 Spektrum viditeľného svetla

Medzi infračerveným a ultrafialovým žiarením sa nachádza malá oblasť, v ktorej vnútri svetelné lúče vyvolávajú v ľudskom oku svetelný vnem. Tento vnem podľa jeho vlnovej dĺžky vnímame ako farbu. Napríklad najväčšiu vlnovú dĺžku má červená farba a najkratšiu vlnovú dĺžku má modrá až fialová farba. Ostatné farby sa nachádzajú medzi týmito dvoma vlnovými dĺžkami lúčov. Vo farebnom spektre prechádzajú farby plynule jedna do druhej. [3]

2.1.3 Farba povrchu a achromatické svetlo

Tak, ako je už vyššie spomenuté, svetlo je nevyhnutné na to aby sme videli farbu. Zdroje viditeľného svetla môžu byť prirodzené (napríklad slnko) alebo umelé (napríklad žiarovka). Svetelné zdroje vysielajú do priestoru väčšinou lúče všetkých vlnových dĺžok a tvoria tak výsledné bielo svetlo – achromatické svetlo. Sadu rôznych farebných tónov, ktoré obsahuje biele svetlo nazývame spektrum. Toto spektrum je možné pozorovať pri rozložení bieleho svetla skrz optický hranol. [3]

Známy fyzik Isaac Newton napodobnil tento proces. A to tak, že do tmavej miestnosti vpustil úzky svetelný lúč a do jeho dráhy umiestnil sklenený trojboký hranol. Hranol rozložil biele svetlo na farby dúhy (tzv. spektrálne farby). [8]

Pokiaľ sa zmení farba svetla mení sa aj farba predmetu. Zvyčajne pri svetle z elektrickej žiarovky získavajú predmety teplejší nádych, naopak pri svetle neónového osvetlenia je nádych studenší. Pokiaľ je osvetlenie farebné, mení sa aj farba predmetu. [2]

2.2 Fyziologické pôsobenie farieb

Farba je z fyziologického hľadiska chápaná ako vyjadrenie zrkového vnemu. Fyziologické pôsobenie farieb je postavené hlavne na činnosti zrkového orgánu. Farebný vnem v mozgu spôsobujú svetelné lúče z oblasti viditeľného spektra po tom ako dopadnú na sietnicu oka. Finálny farebný vnem vzniká vďaka spolupráci s mozgom, ktorý analyzuje prichádzajúce podnety, spracováva ich a priradzuje im význam vo forme farby. [3]

2.2.1 Činnosť a stavba oka

Poznať činnosť zrkového ústrojenstva je užitočné, pretože mnoho pravidiel pre prácu s farbami vychádza priamo z fyziologického pôsobenia farieb. Oko je prostredníkom medzi vonkajším svetlom a jeho vnútorným – psychickým prežívaním. [2;3]

Človek prijíma prostredníctvom zrkového orgánu 80 až 90 % informácií o okolitom svete. Oko patrí medzi najdôležitejšie ľudské orgány. Tvorí ho optická sústava skladajúca sa z rohovky, zrenice, šošovky, sklovca a sietnice. [2;3]

Očné viečka majú dôležitú úlohu, pretože ochraňujú citlivú rohovku. Okrem toho ju udržuujú v čistote a tiež ju zvlhčujú. Očné viečka uzatvárajú prístup svetla do oka. Rohovka je vonkajšia časť obalu očnej gule. Patrí k najcitlivejším častiam ľudského oka. Jej úlohou je ochrana oka. Cez rohovku zároveň vniká svetlo do prednej komory oka. [2;3]

Množstvo svetla, ktoré je prepustené do oka reguluje zrenica. Zrenica je otvor do vnútornej časti oka a vďaka svalom sa môže otvárať alebo zatvárať (zväčšovať/zmenšovať) a tým dokáže regulovať množstvo vstupujúcich svetelných lúčov. Hlavnou úlohou zrenice je zabráňovať nadmernému osvetľovaniu sietnice. [2;3]

Cez šošovku sa svetlo asi dostáva do zadnej komory. Najdôležitejšou časťou oka je šošovka. Dutina medzi šošovkou a sietnicou je vyplnená priehľadnou rôsolovitou látkou/ hmotou, ktorá sa nazýva sklovec. Sietnica obsahuje bunky citlivé na svetlo tzv. fotoreceptory, ktoré sú podľa tvaru rozdelené na tyčinky alebo čapíky. Obraz je na sietnicu oka premietaný hore nohami – obrátene. [2;3]

2.3 Psychologické pôsobenie farieb

Vnímanie farieb je ovplyvňované psychologickými, sociálnymi ale aj historickými vplyvmi. Naše vnímanie farieb a ich vplyv z veľkej časti závisí od nášho kultúrneho prostredia a nastavenia vnímania jednotlivých farieb v ňom. Vplyv jednotlivých farieb nie je u všetkých ľudí rovnaký, môže to byť ovplyvnené rôznymi faktormi ako je napríklad daná kultúra, prostredie, povaha človeka alebo vek. Farby dokážu odrážať telesný a duševný stav človeka a tiež jeho pocity a nálady. [3]

Mysliteľ Johann Wolfgang Goethe upozorňoval na psychologické hľadisko pôsobenia farieb na ľudské zmysly už vo svojom diele o farbách. Umelec a teoretik Johannes Itten zas vo svojej teórii preukázal, že každý človek má svoje obľúbené farby. [3]

Psychológia farieb je používaná v rôznych odboroch napríklad pri navrhovaní interiérov za účelom vytvorenia nálady (napríklad v nemocniciach). Taktiež je psychológia farieb využívaná v marketingu pri ovplyvňovaní pocitov zákazníka. [3]

2.3.1 Asociácie

Pod pojmom asociácie sa všeobecne rozumie vybavovanie si podobného. Asociácia je činnosť, pri ktorej si spájame, vybavujeme predstavy. Nezávisle na našej vôli sa psychické javy viažu, asociujú (červená farba môže napríklad asociovať ruže oheň alebo krv). Spoluúčasť asociácií je dôležitá pre psychický účinok, ale aj pre ich umelecký výraz v obrazoch. Pretože keď, predmety dostanú inú farebnosť ako tú, na ktorú sme zvyknutí (napr. zelená tvár) môže vzniknúť až šokujúci účinok. Asociácie farieb môžu byť s niektorými zážitkami neobyčajne silné, pretože vnímanie farieb často sprevádzajú silné citové náboje, ktoré môžu byť príjemné alebo nepríjemné. Farba potom môže okamžite vyvolať určitý prežitok alebo spomienku (napr. dieťa si bolestivý lekársky zákrok môže spojiť s bielou farbou – farba lekárskeho plášt'a, biela u neho následne môže vyvolávať pocit strachu). Vnímanie farby je veľmi individuálne i kvôli vplyvu asociácií, aj keď i to ako jednotlivci nevedomujeme. [1;2;9]

Asociáciami sa spája aj rozdelenie farieb na teplé a studené, pretože farby leta, pražiacoho slnka alebo teplého ohňa si spájame s pocitom tepla. Ale napríklad farbu vody si spájame s pocitom chladu. [1]

Obrázok č.3 – Vplyv asociácií

Vplyvom ustálených asociácií môže rovnaký obrazec odlišnej farby získať iný symbolický význam. (červený = oheň, modrý = voda, zelený = tráva) [10]

2.3.2 Psychologický a symbolický význam farieb

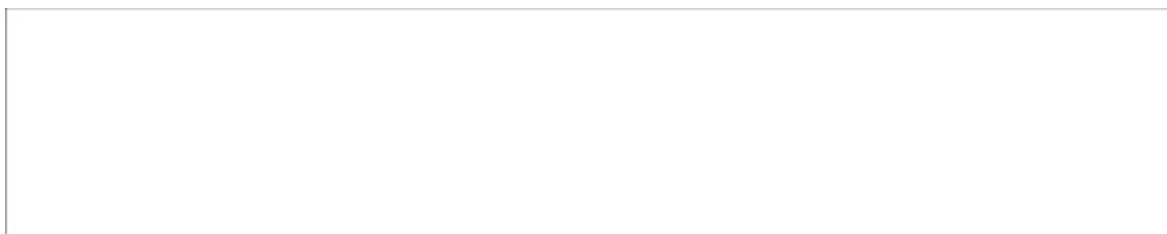
Symbolický význam farieb sa vyskytuje už odpradáva, ale odlišuje sa na základe viacerých faktorov ako sú historické obdobia, sociálne skupiny alebo geografická poloha. Už počas historického vývinu ľudstva vznikali rôzne kultové symboly, ktoré sa v odlišných kultúrach vyvíjali rozdielne (napr. farebný tón môže mať odlišný až protichodný význam – v Európe je čierna farbou smútku a v Číne je farbou smútku biela). V stredoveku slúžila symbolika farieb v heraldike k označovaniu rodovej príslušnosti a hodnosti. Symbolické významy sa menili v priebehu dejín, napríklad zelená farba bola do 16. storočia farbou lásky, pretože symbolizovala vyvierajúcu silu prírody. V súčasnosti je v rámci takzvanej ľudovej symboliky farbou lásky ružová alebo červená farba. Katolícka cirkev si v stredoveku vybudovala vlastnú symboliku pre potreby bohoslužieb (farba liturgického rúcha počas sviatkov je volená podľa jej významu). [1;2;3]

Symbolický význam farieb je väčšinou odvodzovaný z prostredia v ktorom žijeme. Vnímanie farieb sa líši u každého človeka a môže sa meniť v priebehu jeho života. Každý má vlastnú stupnicu farieb, ktoré obľubuje. Určitá farba môže v našom vedomí zastupovať predstavu, pojem alebo predmet, ktorý predtým s danou farbou súvisel len vzdialene. [1;2;3]

Ďalšia oblasť farebnej symboliky vznikla v súčasnom modernom svete. Táto nová oblasť sa týka symboliky farieb hlavne v rámci bezpečnosti. Ide prevažne o bezpečnostný význam farieb s ktorým sa najčastejšie stretávame v doprave. Môže byť použitý ale aj v iných odvetviach ako napríklad pri protipožiarnej ochrane, alebo pri označení nebezpečenstiev (výstražné tabule). V ďalších sférach ako je chémia, práca s elektrikou a podobne. [1;2]

V bezpečnostnom význame farieb zvyčajne červená symbolizuje zákaz, zastavenie a nebezpečie prípadne požiarnu ochranu. Žltá symbolizuje výstrahu, prekážku alebo zakázanú zónu. Modrá farba je symbolom príkazu a povinnosti. Zelená farba je farbou bezpečia, úniku/únikového východu alebo informácií. [3]

Na symboliku farieb je možné nahliadať ako na subjektívnu a objektívnu. Subjektívna – osobná symbolika závisí na danom jedincovi, ktorý pripisuje farbe význam, ten ale ostatní nezdieľajú a len ho odhadujú. Významy objektívnej farebnej symboliky boli pridelené spoločenskou dohodou alebo zvykom. [1]

Obrázok č.4 – Biela farba

Symbolika:

svetlo, čistota, mier, sloboda

Negatívne vlastnosti, emócie a významy:

chlad, smútok, izolácia, nekonečnosť

Pozitívne vlastnosti, emócie a významy:

ľahkosť, svetelnosť, krehkosť, jemnosť, jednoduchosť, sterilita, nevinnosť, posvätnosť, pravdivosť, dokonalosť

Biela farba – má najbližšie ku svetlu (najsvetlejšia farba), preto je spájaná so svetlom. Dokáže najlepšie odraziť svetlo, pretože má zo všetkých farieb najvyšší koeficient odrazivosti. Pôsobí ľahko a vzdušne. Ostatné farby vďaka nej pôsobia hlbšie a zároveň farby zľahka ochladzuje. Chromatické farby v kombinácií s bielou farbou získavajú svetlosť, biela farba posilňuje ich výrazové možnosti. Je to výtvarne dôležitá farba pri miešaní odtieňov farieb.

Biela farba sa viaže napríklad s prírodnými úkazmi ako sneh, ľad a podobne. Preto môže asociovať zimu a chlad, ticho, prázdnotu ale aj čistotu. S bielou je často spájané aj biele prádlo evokujúce pocit dokonalej až nebeskej čistoty (pošpinením sa stráca) s tým súvisí aj symbolika nevinnosti. Biela symbolizuje nevinnosť, najčastejšie sa stretávame so symbolom bielej ľalie, ktorá už od pradávna symbolizuje čistotu, nepoškvrnenosť – panenstvo a skromnosť. Preto sa zvykne hovoriť „Čistá ako ľalia“. V cirkevnej symbolike je spájaná práve s Pannou Máriou (jej čistotou a svätosťou). V zmysle nevinnosti sa do bielej obliekajú aj nevesty v ich svadobný deň, je to slávnostná farba – symbolizuje nový začiatok (Európa) vo východných (ázijských) kultúrach symbolizuje biela farba nový začiatok v zmysle smrti a následného nového prevtelenia. V Japonsku je biela farbou smútku.

Milovníci bielej farby majú zväčša sklony k perfekcionizmu, sú to ľudia vyrovnaní, samostatní, sebavedomí, cieľavedomí a úprimní. Svoj život plánujú smelo a smerom k úspechu. Kladú dôraz na svoju povesť, aj keď sa môžu navonok pôsobiť odmerane. Odmietanie bielej farby môže naznačovať absenciu cieľavedomosti, nízke sebavedomie, neistotu, strach, vnútornú prázdnotu. Biela farba môže pre niekoho znamenať aj uvoľnenie, oslobodenie, vykúpenie, nový začiatok a slobodu.

Biela farba dokáže utišovať bolesť, očisťuje a uzdravuje telo. Preto sa mnohokrát využíva v zdravotníckych zariadeniach. Biela farba žiari, je osľňujúca, čo je namáhavé pre oči. V operačných sálach sa preto začala používať zelená alebo modrá farba. Ako neutrálna sterilná farba symbolizujúca čistotu, poriadok a pokoj sa používa okrem nemocníc aj v rôznych laboratóriách, wellness centrách, potravinárskych závodoch ale aj obchodných zariadeniach.

Veľké množstvo bielej farby môže pôsobiť prehnane sterilne, chladno a neútulne, preto sa bielu farbu v interiéroch odporúča kombinovať napríklad s farebnými doplnkami. Pri vhodnej kombinácii vyzerá biela elegantne a zvyšuje účinky ostatných farieb. Takže na nej vyniknú zavesené obrazy, fotografie a podobne. Biela farba je rozpínavá, preteká cez hranice, preto je vhodná do malých a tmavých priestorov, ktoré rozšíri a rozjasní.

V móde biela farba pôsobí na človeka vyvážene. Populárna je hlavne vďaka dobrej kombinovateľnosti s ostatnými farbami (s čiernou farbou vytvára kontrast a s modrou farbou pôsobí sviežo a čisto).

V dizajne je považovaná za univerzálnu farbu. Môže ďalej symbolizovať jemnosť, jednoduchosť, pravdivosť, modernosť a dokonalosť. Preferujú ju ľudia a dizajnéri s obľubou minimalizmu. (Farba technológií/ elektroniky).

Biela vlajka je symbolom kapitulácie. Táto farba bola zvolená pre jej viditeľnosť (hlavne v prašnom a výbušnom prostredí). Biela symbolizuje nevinnosť, čestnosť a pokoj, preto je biela vlajka aj znakom mieru, ktorý je často zobrazený aj skrz symbol bielej holubice.

[2;3;6;8;11;12;13;14]

Obrázok č.5 – Žltá farba

Symbolika:

svetlo, slnko, zlato, bohatstvo, jar, mladosť, energia

Negatívne vlastnosti, emócie a významy:

žiarlivosť, falošnosť, zrada, nedôvera

Pozitívne vlastnosti, emócie a významy:

radosť, veselosť, šťastie, optimizmus, rozum, múdrosť, osvietenie, povzbudenie, priateľskosť, živosť, nádej

Žltá farba – vyžaruje z chromatických farieb najviac svetla – žiari, preto je spájaná so svetlom a slnkom. Je najsvetlejšia zo všetkých pestrých farieb a patrí medzi teplé farby.

Z výtvarného hľadiska sa jedná o farbu citlivú k ostatným farbám. Veľmi ľahko sa zašpiní a tým nadobúda inú charakteristiku. Prestáva byť jasná a žiarivá, stráca svoj tón, jej príjemné účinky sa zmenia a následne vyvoláva skôr dojem špiny, biedy, škaredosti. Zakalená žltá pôsobí až chorobne.

V skorších dobách sa so žltou farbou stretávame v zlatožltej – zlatej podobe. Zlatá ako symbol onoho sveta – ríše svetla a slnka. Kresťanský svätci sú obklopení zlatou svätožiarou ako znakom osvietenia. Nebeské svetlo bolo možné zobrazit' len pomocou zlata. Ako farba pozadia zlatá dobre pracuje s farebnými kombináciami, využívalo sa to hlavne v období stredoveku na mozaikových výzdobách interiéru alebo sakrálnych maľbách – ikonách. Zlatá farba symbolizuje aj ušľachtilosť, najvyššie hodnoty, blahobyť.

V prírode sa so žltou farbou spájajú púšte, savany, pláže = (slnko) pocit tepla. Klásky obilia sú žltej farby, žltá je spojená s poľnohospodárstvom, žatvou = hojnosť, bohatstvo. Žltá farba asociuje púpavy, symbolizuje slnko a s tým spojenú jar, radosť, šťastie a mladosť. Je to farba veselá, živá a povzbudivá, hrejivá a preto je žltá farbou aktivity, energie, chuti do života a optimizmu.

Žltá je základná farba a symbolizuje aj základnú ľudskú potrebu rozvíjať sa. Priaznivo pôsobí aj na dušu, uvoľňuje od napätia (oslobodzuje), podporuje tvorivé myslenie, kreativitu a sebavedomie.

Žltá farba podporuje chuť do učenia a pamäť, je farbou mysle. Symbolizuje múdrosť, vysokú inteligenciu, rozum, osvietenie. Symbolika žltej farby sa prenesene používa vo frázach ako: „Rozsvietilo sa mi (v hlave)“, čo znamená, že sme niečo pochopili, alebo „Je to nad slnko jasné“, niečo je logické, pravdepodobné samo o sebe.

Keďže žltá pôsobí blahodarne na náš nervový systém je vhodná do pracovných priestorov, škôl a na miesta, kde je potrebné zvýšiť myšlienkovú aktivitu. V interiéri pôsobí jasne a veselo, prináša svetlo, dobrú náladu a hrejivý pocit, preto je vhodná aj do detských izieb alebo pracovní. Žltú sa neodporúča používať na veľkých plochách, aby neunavila rýchlo zrak.

Záľuba v žltej farbe poukazuje na ochotu sa učiť nové veci, vnútornú bdelosť. Preferujú ju cieľavedomí ľudia. Ľudia obľubujúci žltú farbu majú chuť skúšať niečo nové, rozširovať si obzory a majú radi pocit nezávislosti. Títo ľudia sú láskaví, srdeční a veľkorysí. Keďže je žltá farbou priateľstva a kontaktu, odmietanie žltej môže svedčiť o komunikačných problémoch. Zo zlých vlastností je žltá zástupcom závidi, zrady, falošnosti a nedôvery.

Nevýhoda žltej farby je, že na bielej ploche veľmi dobre nevyniká, stráca svoju silu. Preto je jej samostatné použitie v logu komplikované. Dobre pracuje v kombinácií s tmavšími tónmi (napr. logo IKEA). Na čiernom pozadí pôsobí ostro a tvrdo.

V kombinácií s červenou farbou vyvoláva túžbu a extrémny zdroj energie, akciu. Preto sa táto kombinácia využíva napríklad pri tovare za výhodnú cenu, alebo v rýchlych občerstveniach (žltá podporuje trávenie). Je dobre viditeľná, používa sa ako bezpečnostná, výstražná farba.

[2;3;6;7;10;11;12;13;15]

Obrázok č.6 – Oranžová farba

Symbolika:

teplo, horúce leto, šťastie

Negatívne vlastnosti, emócie a významy:

nepokoj, rozmar, hrubosť, agresivita, lacnosť, povrchnosť

Pozitívne vlastnosti, emócie a významy:

zábava, energia, optimizmus, družnosť, vitalita, jedinečnosť, priateľstvo, bohatstvo, veselosť, tvorivosť, dobrodružnosť

Oranžová farba – je sekundárna farba, ktorá vznikne kombináciou žltej a červenej. Keďže sa jedná o kombináciu dvoch teplých farieb, táto farba je zo všetkých farebných tónov najteplejšia. Oranžová farba je suchá, hmotná a ťažká.

Je to farba horúceho leta, slnečného žiarenia, pôsobí teplo až ohnivo. Oranžová je farba optimizmu, veselosti, radosti zo života. S oranžovou sa môžeme stretnúť ako so symbolom šťastia, bohatstva, zreých plodov, úrody. Je to tiež farba mladosti, kreativity, odvahy sebadôvery. Oranžová farba pôsobí dobre, preto je chápaná ako „sociálna farba“ pôsobí priateľsky, povzbudzuje k odvahe, sile a tiež k zvedavosti, dobrodružstvu. Pre jej optimistický náboj a veselosť ju obľubujú často malé deti. V negatívnom význame môže byť oranžová farba výrazom agresivity. Taktiež môže oranžová farba v negatívnom význame pôsobiť lacno, povrchno, hlučne a znepokojivo.

Ľudia, ktorí sa vedia radowať zo života preferujú oranžovú farbu, sú vnútorne nezávislí a zmierení s vlastným ja, sebavedomí. Túžia získať uznanie, vynikať. Zvyčajne majú zmysel pre remeselné alebo múzické umenie. Sú nápomocní, ale môžu mať sklony k perfekcionizmu. Vibrácie oranžovej farby môžu pomôcť doviest' emócie do správnych koľají – sebakontrola, preto je oblečenie budhistických mníchov oranžovej farby.

Ľudia odmietajúci oranžovú farbu sa môžu cítiť nepochopení, mať problém s kontaktom (kvôli predsudkom alebo komplexom menejcennosti). Neobl'úbenosť oranžovej farby môže signalizovať napríklad pretváрку. U citlivých ľudí môžu syte odtiene oranžovej vyvolávať úzkosť a pocit nepokoja.

Oranžová farba pomáha pri depresiách, pesimizme ale aj lenivosti, pretože povzbudzuje chuť k aktivite a podporuje duševnú aktivnosť. Oranžová farba podporuje chuť do jedla a zrýchľuje trávenie. Vďaka svojim účinkom a pozitívnej energii sa využíva v kuchyniach, v jedálňach, v spoločenských miestnostiach ale aj v domácnosti.

V dizajne sa používa na upútanie pozornosti a pre svoju hravosť. S touto farbou sa môžeme stretnúť v odboroch ako je logistika alebo fitness. Vďaka svojej výraznosti sa používa aj ako bezpečnostná farba (napr. oranžové vesty).

[2;3;6;10;11;12;15]

Obrázok č.7 – Červená farba

Symbolika:

krv, oheň, srdce, peklo, hrozba

Negatívne vlastnosti, emócie a významy:

boj, hnev, vojna, agresivita, dominancia, nemravnosť, egoizmus, pýcha, hnev, ohrozenie

Pozitívne vlastnosti, emócie a významy:

láska, vášeň, vzrušenie, túžba, energia, sila, dynamika, hrdosť

Červená farba – má silný emocionálny náboj a je najsilnejšia a najdynamickejšia farba. Červená je farba teplá, ťažká a živá. Je to extravagantná farba. Intenzita červenej farby sa ťažko potláča.

Červená farba asociuje krv. Je to farba sily, prudkosti, bojachtivosti, krviprelievania, vojny, dobývania, hnevu, zlosti, agresivity, napätia, ovládania a vzbury. Už v starých kultúrach to bola farba bojovej vášne, túžby po víťazstve, farba bojovníkov aj revolucionárov. V stredoveku sa do červených plášťov odievali radcovia a sudcovia, pretože bola farbou spravodlivosti a zákona.

Červená na nás značne pôsobí aj po fyziologickej stránke. Zvyšuje pulz, krvný tlak, rýchlosť dýchania, pôsobí na nervový systém (dráždi ho, môže vyvolať zúrivosť), podporuje vylučovanie adrenalínu. Pôsobí ako zdroj sily, energie. Pôsobí aj na zvieratá, znepokojuje a dráždi ich. Bolo zistené, že červená farba vplýva na hlasitosť reči, s tým súvisí aj spojenie červenej s hlukom.

Patrí medzi teplé farby. Ďalšia asociácia je spojená s elementom ohňa. Spojenie ohňa a červenej farby evokuje peklo, preto je nazývaná aj diabolskou farbou. Červená sa používa ako farba nebezpečenstva, výstražná a farba zákazu (napr. hasiči, dopravné značky).

Červená je aj farbou lásky asociuje srdce, ktoré je centrom pre city a emócie. Symbolom lásky je červená ruža. Aj v kresťanstve sa žiara lásky vyjadruje červenou farbou. Červená je farbou vášne, túžby, vzrušenia sexuality horlivosti telesných pudov (povzbudzuje sexuálny apetít), dominancie a nemravnosti.

Červená je farbou ľudí plných života, energetických, sebavedomých, impulzívnych a tiež hrubých až agresívnych. Je to farba silnej vôle, sebavedomia. Červená farba ľudí motivuje a milovníci červenej sú zvyčajne odvážni ľudia, v ktorých sa skrýva túžba po jedinečnosti, túžba po rešpekte a uznaní. Prežívajú svoj život na plno, sú impulzívny a rázny. Je tiež spojená s dobrodružstvom. Medzi negatívne vlastnosti spájajúce sa s červenou farbou patrí napríklad egoizmus, pýcha a hnev. Odmietanie červenej farby môže vyjadrovať napríklad strach zo života.

Červená má rozsiahlu farebnú rodinu. Na pozadí príbuzných tónov červená stráca svoj živý a útočný charakter (napr. na oranžovej pôsobí ako bez živelnéj sily). Psychologický význam červenej sa ale mení s primiešaním iných farebných tónov (červená s nádychom hnedej pôsobí upokojujúco, oranžovo-červená farba pôsobí osviežujúcou a veselou náladou).

Purpurovo červená farba pôsobí vznešene, dôstojne a slávnostne a je symbolom moci, nosili ju panovníci. Purpurovo červená je spojená aj s duchovnou mocou, farba kardinálov.

Hlavne v grafickom dizajne je potrebné dávať pozor na použitie červenej farby pre jej signalizačný význam (zákaz, nebezpečenstvo). Červená je často používaná v reštauráciách a v rýchlom občerstvení, pretože povzbudzuje chuť do jedla. Stretávame sa s ňou aj v obchodoch, kde nás má nabádať k akcii, kúpe – červená dobre predáva. Je tiež spojená so zdravotníctvom – krv srdce.

Pri červenej ako farbe interiéru treba byť opatrný, pretože môže vyvolávať napätie. Je vhodná na rozžiarenie nevýrazných priestorov. V interiéri je najčastejšie používaná vo forme doplnkov ako sú vankúše, závesy, koberce – vyvoláva teplú atmosféru. Červená a jej odtiene vytvárajú dobrý kontrast so zelenou farbou, preto sa červená farba využíva ako doplnková farba v architektúre. Stavebný materiál (škridle, tehly) dobre pracuje s prírodou a okolím.

[2;3;6;7;10;11;12;13;15]

Obrázok č.8 – Růžová farba

Symbolika:

láska, jar, ženskosť

Negatívne vlastnosti, emócie a významy:

nedospelosť

Pozitívne vlastnosti, emócie a významy:

neha, jemnosť, krása, oddanosť, romantickosť, sladkosť

Růžová farba – je farba harmonickej lásky a nesebeckej náklonnosti, ušľachtilých citov a hlavne farba nežnosti a oddanosti. Symbolizuje lásku a oddanosť bez pudovej zmyselnosti. Je to farba ušľachtilých citov.

Veľká záľuba v ružovej farbe môže naznačovať duchovnú potrebu lásky alebo ochrany. Ružovú tiež uprednostňujú ľudia zasnení, je to farba sentimentálnych citov a stavov mysli. Ľudia obľubujúci ružovú farbu sú zvyčajne pôžitkári. Je to tiež farba zdržanlivej elegancie a podmaňujúcej slávnostnej nálady. Kto ružovú farbu odmieta, môže tým nevedome poukazovať na nedostatok nežnosti, podpory alebo na snahu o samostatnosť a odmietanie sentimentálnych citov.

Ružová farba sa používa aj pri slovných spojeniach, ktoré ukazujú alebo označujú na človeka, ktorý má narušený vzťah k realite, vedome sa odvracia od vážnych vecí. Vtedy hovoríme o ľuďoch, ktorí vidia svet cez „ružové okuliare“.

Ružová farba je považovaná za ženskú farbu. Podľa starého zvyku sa novorodené dievčatká obklopovali ružovo zafarbenými vecami. Ružová ako ženská farba sa využíva na rôznych produktoch zameraných pre ženy (napr. spodná bielizeň, kozmetika) alebo v službách (salóny). Ukazuje sa, že súvislosť medzi zvýšenou túžbou po sladkostiach súvisí tiež s ružovou farbou. V interiéri má ružová farba harmonizujúce účinky, spája sa s estetikou a jemnosťou. Je vhodná napríklad aj do detských izieb. Často sa používa aj na detské hračky, hlavne pre dievčatká.

[6;11;12;13]

Obrázok č.9 – Fialová farba

Symbolika:

mystika, tajomno, duchovno, majestáť, smrť (tmavá fialová)

Negatívne vlastnosti, emócie a významy:

znepokojenie, nevedomosť, ponurosť, utrpenie, krutosť, nepokoj, napätie, náladovosť, záhadnosť, dramatickosť

Pozitívne vlastnosti, emócie a významy:

pokora, dôstojnosť, veľkoleposť, slávnosť, luxus, bohatstvo, osobitosť, predstavivosť

Fialová farba – je sekundárna farba vytvorená z modrej a červenej. Táto kombinácia dynamickej červenej a statickej modrej, tepla a chladu, dvoch rozdielnych energetických faktorov dodáva fialovej dramatický efekt, napätie a ukrýva tajomstvo. Stojí vo vzájomnom kontraste, preto fialová vyjadruje rozdvojený charakter, zmiešané pocity. Je to farba ťažká, pevná a pasívna, teplotne je neutrálna.

Zo všetkých farieb je fialová farba považovaná za najviac magickú, snovú farbu, preto je považovaná za farbu mystiky, kúziel a tajomna. Fialová farba v sebe ukrýva niečo nezvyčajné. V staršej symbolike znamenala smútok, tmavý odtieň fialovej býva spájaný aj so smrťou a pochemnosťou.

Fialová je farbou vysokého duchovna. V rímskokatolíckom náboženstve je farbou pokánia, zdržanlivosti, skromnosti a pokory. Súvisí ale aj so vznešenosťou, dôstojnosťou, slávnosťou a prepychom.

Jedinci, ktorí obľubujú fialovú farbu väčšinou túžia po porozumení. Sú to senzibilní ľudia, ponorení do svojho vnútra, ľudia nezávislí s umeleckými sklonmi. Často sa jedná o individualistov, introvertov a umelcov, ktorých môže okolie vnímať inak. Fialová farba patrí u detí (malých dievčat) medzi veľmi obľúbené farby. Menšia obľuba fialovej farby môže signalizovať negatívny postoj v rámci spojenia s duchovným svetom. Ľudia so silnými depresiami alebo premenlivou náladou fialovú farbu odmietajú.

Svetlofialová takzvaná lilavá symbolizuje lásku k blížnemu a obetovanie sa. Záluba v tejto farbe vzrastá s pribúdajúcim vekom, poukazuje na zrelosť a skúsenosti. Je spojená s porozumením ale aj utrpením.

Fialová farba sa v interiéroch nepoužíva veľmi často, vhodná je aj vo forme dekorácií a v svetlejšom odtieni. Medzi obľúbené patrí odtieň levanduľovo fialovej. Fialová farba pôsobí oproti žltej farbe tmavo a chladne, dobre sa kombinuje s bielou farbou, zaujímavá je aj kombinácia so zelenou. Vhodná kombinácia dodáva interiéru osobité kúzlo, používa sa často v nočných kluboch alebo v zábavných podnikoch.

Môžeme sa stretnúť aj so spojením fialovej ako kráľovskej farby. V dizajne a móde poukazuje na sofistikovanosť, bohatstvo, luxus. Je to reprezentatívna farba. Využíva sa často v obalovom dizajne a kozmetike.

[2;3;6;10;11]

Obrázok č.10 – Modrá farba

Symbolika:

nebo, vzduch, diaľka, ľad, voda, chlad, hĺbka, viera

Negatívne vlastnosti, emócie a významy:

smútok, depresia, apatia, nečinnosť, melanchólia (tmavá modrá)

Pozitívne vlastnosti, emócie a významy:

dôvera, spoľahlivosť, vernosť, duchovno, mier, túžba, intelekt, koncentrácia, ticho, klúd, odpočinok

Modrá farba – patrí medzi primárne farby. Je pasívna a statická. Pôsobí ľahko. Modrá farba asociuje nebo, vodu. Pôsobí chladne, tmavo a vyvoláva pocit hĺbky a stability. Symbolizuje vzdialenosť a tiež pokoj a relax. Sprostredkováva pocit diaľky a bezhraničnej slobody – spojené s túžbou. Modrá farba je v Európe symbolom viery. V Ázii býva modrá farba spájaná s nesmrteľnosťou.

Je výtvarne bohatá, pretože má najširšiu rodinu farieb (od zeleno modrých až po fialovo modré odtiene). Modrá farba v kombinácií s bielou vyvoláva dojem čistoty a poriadku. Na oranžovom podklade je modrá farba najžiarivejšia.

Ľudia obľubujúci modrú farbu sú zvyčajne vyrovnanej povahy sú prispôsobiví, verní, senzibilní, mlčanliví, zdržanliví, rozumní a vedú sa dobre kontrolovať. Sú to ľudia distingvovaní, uprednostňujú modré oblečenie, pretože pôsobí aj elegantne (obleky). Modrá je tiež spojená s dodržiavaním zákona, plnením si povinností. Modrú farbu uprednostňujú aj ľudia snažiaci sa o klúd, poriadok a mier. Odmietanie modrej farby môže spájať so sklamaním, ktoré spôsobila bolestivá strata alebo nenaplnené očakávania.

Modrá farba má dobré fyziologické účinky – znižuje rýchlosť dýchania, upokojuje srdcový tep, zvyšuje koncentráciu, preto je vhodná do miestnosti určených na odpočinok, relax alebo sústredenie. Podporuje vyrovnanosť, klúd, spokojnosť.

Modrá farba je vhodná pre meditáciu, nie je vhodná do stravovacích miestností, pretože môže potláčať chuť do jedla. Modrý interiér pôsobí priestorne a vzdušne, môže ale vyvolávať pocit prázdnoty alebo chladu.

V móde patrí medzi tri najčastejšie nosené farby (biela, modrá, čierna). Hlavne v grafickom dizajne je modrá veľmi obľúbená farba, dokáže vyzdvihnúť úspech a autoritu. Veľmi často je používaná vo vládnych a medicínskych logách. Ďalej v odboroch technologických (počítače), finančných (banky/poistenie), v aerolíniách a v komunikácií.

[2;3;6;7;10;12;13;15]

Obrázok č.11 – Zelená farba

Symbolika:

príroda, rastliny, rast, mladosť, znovuzrodenie, nádej (v kresťanstve)

Negatívne vlastnosti, emócie a významy:

chamtivosť, závisť, choroba

Pozitívne vlastnosti, emócie a významy:

pozitívne emócie, hojnosť, pripravenosť, harmónia, priateľstvo, dôvera, čerstvosť, liečivosť, klud, šťastie, istota

Zelená farba – je sekundárna farba, ktorá vzniká zmiešaním modrej a žltej farby. Je považovaná za neutrálnu, pôsobí chladne a vlhko. Má opačné účinky ako červená farba, nevzrušuje ale upokojuje – stabilizujúce účinky. Symbolizuje nádej a harmóniu.

Zelená farba asociuje trávu, zeleň, lesy, lúky, všeobecne je to farba vegetatívneho sveta a životodarnej sily prírody. Zelená farba je spájaná s obnovou, rastom, regeneráciou, uzdravovaním. Zelená svojou asociáciou štvorlístka naznačuje šťastie.

Zelená farba má kladné účinky: upokojuje nervy, dodáva pocit klľudu a uvoľnenia, oživuje oči, posilňuje zmysly. Je spájaná s mladosťou, radosťou a optimizmom. Je to farba potešujúca, osviežujúca, uzdravujúca, farba obnovy a regenerácie a tiež blaha.

Zelená farba bola až do stredoveku považovaná za farbu lásky. Súčasnosti sa zelená farba spája s nádejou a priateľstvom, pozitívne vplýva na vzťahy.

Preferencia zelenej farby sa vyskytuje u ľudľi, ktorí sa snažia urobiť dojem, sú hrdľi, žiadostivľi, stáľi vo svojich názoroch a vedľa sa ovládať. Zelená farba sa spája s húževnatosťou a cieľavedomosťou. Vyhľadáva ju emotívny ľudia, ktorí chcú byť prospešnl. Symbolizuje pevné hodnoty a zásady v živote. Problémy so zachovaním rovnováhy môže naznačovať menšia oblľuba zelenej farby.

Tmavo zelená farba znamená dôstojnosť, stabilitu, vážnosť a prestíž. Je tiež farbou peňazľi (farba amerických dolárov), zisku. S tým sa spájajú vlastnosti ako je chamtivosť, závisť a žiarlivosť. Používame napríklad frázu „zelený od závisťi“. Zelená z negatívnych významov môže symbolizovať chorobu, nákazu.

Vďaka svojim účinkom sa používa ako uklľudňujúca farba pre nervóznych a cholerických ľudľi. Je vhodná ako tapeta, používa sa napríklad aj v hlučných priestoroch. Podporuje koncentráciu všímavosť aj pamäť. V architektúre sa zelená farba vyskytuje menej, pretože sa počíta so zeleňou v okolí.

Zelená farba v kombinácii so šedou stráca svoju svietivosť, na pozadí červenej alebo oranžovej farby má najväčšiu silu. (Na semafóroch kontrast, zelená farbou štartu/pohybu). Zelená v kombinácii so žltou farbou pôsobí radosťne a veselo.

V dizajne je zelená farba spájaná s prírodou, ekológiou a zdravím. Používajú ju napríklad organizácie zaoberajúce sa poľnohospodárstvom, lesníctvom, farmárstvom. Zelená je preferovaná v ekologickom podnikaní (zelené produkty – snaha o malý/žiadny negatívny vplyv na životné prostredie). V kozmetickom priemysle sa zelená používa ako symbol prírodných zložiek (napr. vegánske produkty). Zelená sa pri potravinách spája s bio produktami a čerstvosťou. Ľudia môžu potraviny v zelenom obale vnímať ako nízko kalorické, bez tuku, zdravšie.

[2;3;6;10;11;12]

Obrázok č.12 – Hnedá farba

Symbolika:

domov, bezpečie, príroda (zem, drevo), tradícia, solídnosť

Negatívne vlastnosti, emócie a významy:

obyčajnosť, drsnosť, mlčanlivosť, zdržanlivosť, konzervatívnosť, zemitosť

Pozitívne vlastnosti, emócie a významy:

spoľahlivosť, dôveryhodnosť, blaho, užitočnosť, neutralita, útulnosť, vážnosť

Hnedá farba – jej symbolika nie je jednoznačná, pretože môže byť tónovaná do rôznych odtieňov. Všeobecne ale hnedá farba pôsobí pokojne a vyvoláva pocit tepla. S tým sa spája aj pocit bezpečia, útulnosti a dôvery. Hnedá farba symbolizuje domov, istotu a tradíciu. Podporuje racionalitu.

Hnedá je chápaná ako mocná farba avšak tlmená, je spájaná solídnosťou, spoľahlivosťou ale aj blahobytom. Hnedá a čierna farba je u detí odmietaná, čo značí o ich pestrom vnímaní farieb.

Ľudia preferujúci hnedú farbu stoja nohami pevne na zemi, sú takzvané domáce typy a nehľadajú zmenu v živote. Obľubujú ju ľudia, ktorí majú radi pohodlie, sú nekonfliktní. Hnedú farbu často preferujú aj ľudia, ktorí hľadajú pocit bezpečia a uspokojenia. Odmietajú ju práve ľudia, ktorí nemajú radi rutinu, chcú byť originálni a videní. Ľudia odmietajúci hnedú farbu môžu byť aj v znechutení z určitých vzťahov a väzieb.

Svetlo béžovú farbu vyhľadávajú ľudia, ktorí chcú byť nenápadní a sú prispôsobiví. Charakterizuje človeka, ktorý je ochotný ale zdržanlivý a hanblivý.

Pri odievaní je hnedá farba spájaná s otázkou materiálnej istoty a sociálneho spoločenstva. Hnedá farba v móde ale podporuje komunikáciu medzi ľuďmi omnoho viac ako ostatné farby.

V dizajne je hnedá spojená s prírodou a tiež funkčnosťou. Často sa využíva v logách spojených so stavebníctvom alebo v pekárňach či kaviarňach (napr. asociácia kávového zrna). V interiéroch môžeme nájsť napríklad ako farbu materiálu – drevo.

[3;6;11;12]

Obrázok č.13 – Sivá farba

Symbolika:

neutralita, neurčitost', priemernost', konzervatívnot', chudoba

Negatívne vlastnosti, emócie a významy:

nuda, pasivita, únava, smútok, bolesť, strach, pochybnosti, špinavost'

Pozitívne vlastnosti, emócie a významy:

skromnosť, pokora, opatrnosť, kompromis, vyváženosť, kl'ud, odpočinok, inteligentnosť

Sivá farba – alebo aj šedá. Pri tejto farbe sa môžeme stretnúť aj s označením najšpinavšia farba. Môže sa javiť ako špinavá biela alebo nedokonalá čierna, pretože vzniká zmiešaním týchto dvoch farieb (bielej a čiernej/svetla a tmy) v ľubovoľnom pomere.

Pojem sivá (šedá) je často nesprávne zamieňaný za pojem šedivá. Šedivá je ale všeobecné označenie pre farbu, ktorá má zníženú sýtosť – vyblednutá farba. Sivá farba je vnímaná ako farba bez charakteru – neutrálna, vyvážená, nevtieravá, pôsobí nevýrazne a pasívne. Je to farba, ktorá nie je upokojujúca ani rušivá, ale farba prispôsobivá – diskrétna. Je symbolom obyčajnosti. Asociuje špinu a prach.

Sivú farbu obľubujú ľudia rozvážni, opatrní, ktorí majú radi odstup (nechcú „priznať farbu“). Je to farba ukrytých emócií, myšlienok (bola to farba formálneho oblečenia kancelárskych pracovníkov, ktorí mali zakázané prejavovať svoju osobnosť) a tiež je to farba logického myslenia, poznania a múdrosti.

Ľudia, vyhľadávajúci sivú farbu chcú viesť zvyčajne pokojný život (môže charakterizovať aj stereotyp, nudu). Preto je sivá uprednostňovaná staršími ľuďmi, ktorí sa vzdialili od aktivít. Je farbou staroby, vyčerpanosti, zastavenia. Preto je sivá spájania aj s nedostatkom energie a pocitom blízkosti smrti (vplyv čiernej).

Čím je odtieň sivej farby svetlejší, tým jemnejšie a živšie pôsobí. Kovová šedá – strieborná je vnímaná ako nositeľ nádeje, úspechu (napr. medaila), luxusu. Stredný odtieň sivej farby, neprikláňajúci sa ani na jednu stranu pôsobí dojmom bez emócií, bez energie, nerozhodne, nevyhranene. Čím bližšie je k čiernej farbe, tým prísnejšie, dramatickejšie a ťažšie sivá pôsobí. Tmavý odtieň sivej na nás môže pôsobiť stiesňujúco, hrozivo až depresívne.

V maliarstve vzniká zmiešaním bielej a čiernej, ale aj zmiešaním všetkých troch základných farieb dokopy (takýmto spôsobom obsahuje sivá všetky farby a odtiene). Výtvarne je to dôležitá farba, na pozadí sivej sa výborne rozlišujú vlastnosti ostatných farieb. Veľmi dobre sa kombinuje s akoukoľvek farbou.

Sivá farba je základnou farbou pre módu a to z dôvodu že je to najuniverzálnejšia neutrálna farba a výborne sa kombinuje s ostatnými farebnými doplnkami. Zároveň existuje veľké množstvo odtieňov sivej s ktorými sa dá pracovať. Preto je sivá dobrým základom pre všetky štýly oblečenia, pretože sa hodí na každú príležitosť. Je vnímaná ako vkusná, solidná, seriózná, dôstojná, konzervatívna ale aj nadčasová farba.

V reklame a odvetviach dizajnu sa využíva hlavne kvôli vyššie spomínaným vlastnostiam. Jej nadčasovosť sa používa aj v interiéroch a to od farby stien cez nábytok až po doplnky. Je prirodzenou farbou niektorých materiálov, ako napríklad kameňa alebo betónu. Často sa používa v modernom a podnikovom prostredí, kde kladie dôraz na formálnosť a profesionalitu. Kombináciou s rôznymi farbami vytvára nový, iný výraz prostredia. Veľmi dobre vyznieva s pastelovými farbami (napríklad v kombinácii s ružovou pôsobí žensky) a zemitými farbami (pocit prírody).

Symbolika sivej farby, v tomto prípade sa častejšie stretávame s pomenovaním šedá sa nachádza v mnohých označeniach, slovných spojeniach, ktoré sa používajú. Napríklad:

šedá myška – nevýrazná osoba

šedá eminencia – nenápadný človek v pozadí s veľkým vplyvom

šedá zóna – hranica medzi zákonným a nezákonným (niečo medzi zlom a dobrom)

Obrázok č.14 – Čierna farba

Symbolika:

tma, temnota, nešťastie, tajomstvo, smrť

Negatívne vlastnosti, emócie a významy:

smútok, strach, beznádej, samota, prázdnota, zlo, skaza, negatívnosť, vzdor, protest

Pozitívne vlastnosti, emócie a významy:

elegancia, autorita, moc, vážnosť, dôstojnosť, úcta, formálnosť, prestíž, klasika

Čierna farba – má rozličné významy založené na psychológii a kultúre, preto sa môže symbolika a význam čiernej odlišovať a byť negatívny, pozitívny alebo neutrálny. Zvyčajne je braná ako farba negatívneho významu, pretože symbolizuje absenciu svetla, je protikladom bielej farby. Taktiež je čierna najťažšou farbou, preto na nás pôsobí tak ťažko.

V kresťanstve je považovaná za farbu smútku a je spájaná s niečím neznámym, negatívnym a smrťou. V našej kultúre je preto čierna pohrebnou smútočnou farbou.

Čierna je slávnostne vážna farba, nosí sa hlavne pri mimoriadnych príležitostiach, zároveň je to farba dôstojnosti, takže sa používa napríklad pri pamätných príležitostiach alebo formálnych, elegantných slávnostiach.

Čierna farba má špeciálnu schopnosť neprepúšťať žiadne energie. Ak ju má niekto oblečenú neprenikne k nemu nič, ani dobré ani zlé. Preto čiernu farbu používajú napríklad mnísi alebo farári, pretože nerozptyľuje ducha. Čierna farba predstavuje aj symbol autority, preto sa používa v rôznych povolaniach, inštitúciách ako uniforma alebo vo forme odevu na rôzne obrady (napríklad: sudcovia, kňazi alebo absolventi v promočných talároch).

Čiernu farbu uprednostňujú ľudia, ktorí chcú pôsobiť tajomne a nepriehľadne, vzbudiť tak dojem zaujímavosti. Čierna je obľúbená aj u ľudí, ktorí chcú pôsobiť uzavreto, neuchopiteľne alebo sebavedomo a svojrázne. Je to farba ambicióznosti, sily a prestíže. Túto farbu majú radi ľudia umelecky nadaní, originálni, citliví a samotári (odkrývanie ich

vnútra a zverovanie sa je pre nich náročné). Čierna tiež predstavuje vzdor, nesúhlas, takže ju používajú protestanti alebo mladá generácia, u ktorej môže byť čierna aj módnou záležitosťou.

V módnom priemysle je čierna farba veľmi obľúbená práve kvôli svojej univerzálnosti, nadčasovosti a elegancii. Vyžaruje moc a autoritu, preto jej nositelia pôsobia kompetentnejšie. Čierna farba sa opticky pohlcuje sama do seba, preto ju preferujú hlavne ženy v obliekaní. Ako sa hovorí – čierna zoštíhľuje.

Ako už bolo spomenuté, čierna farba nie je považovaná len za negatívnu farbu. Je obľúbená v odevnom priemysle ale aj v dizajne, reklame alebo u automobiliek. Použitie čiernej farby v dizajne sa považuje za atraktívne. V dizajne a reklame čierna symbolizuje drahý, luxusný tovar a vysokú kvalitu. V logách sa používa pre jej vlastnosti, ako sú napríklad jednoduchosť a výraznosť. Automobilky používajú čiernu farbu v zmysle elegantnosti pre svoje luxusné modely a limuzíny. Čiernu farbu majú aj vládne vozidlá, kde predstavuje diplomáciu a (štátnu) moc.

Čierna farba je neutrálna, preto sa veľmi dobre kombinuje so všetkými farbami a zároveň ich rozžiaruje. Jej kontrastnou farbou je biela, ich spojením vzniká dokonalá harmónia. Kombinácia farieb biela a čierna pôsobí slávnostne, elegantne, vážne, prísne a ako znak dobrého vkusu (aj čiernobiela fotografia zvyčajne pôsobí vizuálne vkusne, kultivovane). Čierna v kombinácii s červenou farbou môže pôsobiť vášnivo, pudovo, agresívne alebo tiež ako diabolská kombinácia.

Použitie čiernej farby na malých plochách je vhodné aj s ostatnými farbami, avšak príliš veľa čiernej farby alebo obrovské čierne plochy môžu z psychologického hľadiska pôsobiť skľučujúco, stiesnene, depresívne a celkovo mať zlý vplyv na telo aj dušu. Preto menšie čierne plochy fungujú a pôsobia dizajnovy. V interiéroch sa neodporúčajú veľké čierne plochy, pretože to rozrušuje priestor, opticky ho neohraničuje.

Mnoho príkladov použitia čiernej farby nájdeme aj v symbolicky prenesených hovorových významoch ako metaforu. Čierna sa ako negatívny, nesprávny, nežiadúci alebo tragický aspekt danej veci, osoby alebo udalosti používa ako metaforické prídavné meno. Napríklad:

čierna listina – zoznam nežiadúcich/nedôveryhodných osôb

čierna ovca – negatívne označenie osoby výrazne líšiacej sa od väčšiny

čierny humor – žarty založené na ťažkých, drastických situáciách ako smrť atď.

Čierna farba sa spája aj s nelegálnou činnosťou a to už od dôb pirátov. V minulosti používali piráti čiernu vlajku na zastrašovanie nepriateľa, avšak ich činnosť bola protizákonná a s tým sa to spája dodnes. Spáchanie trestného činu, nelegálnej činnosti, predstavuje niečo zlé, preto je táto činnosť takisto spájaná s čiernou. A používajú sa frázy, spojenia ako napríklad:

čierne peniaze – peniaze získané nelegálnou činnosťou, zlé peniaze

práca na čierno – práca bez zmluvy s cieľom vyhnúť sa plateniu daní

čierny trh – nelegálny nákup a predaj výrobkov v snahe obísť zákon

Podobne je čierna spojená aj so zlými znameniami. Mnoho ľudí verí, že napríklad čierna mačka je zlou predzvestou, symbolom smoly/nešťastia.

[2;3;6;11;12;13]

2.3.3 Diagnostika osobnosti

Už od obdobia staroveku sa mnoho osobností zaoberalo psychologickým pôsobením farieb na človeka. Najčastejšie sa jednalo o výskumy osobnostných preferencií farieb. Bolo zistené, že obľúbenosť jednotlivých farieb je z časti podmienená osobnosťou človeka, tak že sa odvíja od jeho temperamentu. Empedoklés nachádzal princípy bytia a s tým spojenú symboliku v základných živloch (voda, oheň, vzduch, zem). Tento názor zdieľal ďalej aj Hippokrates, ktorý vytvoril tézu, že hlavné kvality štyroch prvkov sú – vlhká, teplá, suchá, studená a nesú v sebe vlastnosti – tekutá, stála, plynná a pevná. Učenie o temperamentoch štyroch prvkov a ich vzťahu k ľudskému charakteru sa vtedy stalo základom medicínskej teórie. Každá povaha bola nazvaná podľa prevažujúcej hlavnej tekutiny v tele. [3;6]

Sangvinik (krv/ červená farba) – živý, veselý

Cholerik (žlč/žltá farba) – prudký, výbušný

Melancholik (čierna žlč/ modrá farba) – pomalý, rozvážny

Flegmatik (hlien/zelená farba) – zádumčivý, ľahostajný

Pojem temperament pochádza z gréckeho slova *temperamentem*, ktorého význam je niečo v zmysle správneho zmiešania. Hippokrates tým odkazoval na miešanie štyroch hlavných štiav v ľudskom tele. Hippokrates delil ľudí podľa povahy na štyri temperamenty (sangvinik, cholerik, flegmatik a melancholik). Tieto štyri základné charakteristiky odpovedajú štyrom spektrálnym farbám. Toto delenie sa používa dodnes. [6;9]

Ruský lékař a fyziolog I. P. Pavlov rozděloval lidi podle pohyblivosti, síly a vyšší nervové činnosti na lidi: živých, prudkých, kludných a slabých. Švajčiarsky psychoterapeut C. G. Jung dokázal, že extrovertní ľudia (zameriava sa najskôr na vonkajší svet, svoje okolie až potom na seba) uprednostňujú teplé farby a naopak introvertní ľudia (zameraní na seba, uzatvorený do svojho vnútra) dávajú prednosť studeným. Nemecký psychiater Ernst Kretschmer zaoberajúci sa typológiou rozdelil ľudí na dva druhy: cyklotýmny typ a schizotýmny typ. Cyklotýmny typ sú ľudia otvorení, ktorí ľahko podliehajú citom a náladám. Títo ľudia sú omnoho viac vnímavejší voči farbám. Z farieb uprednostňujú žltú a červenú farbu. Schizotýmny typ (opak cyklotýmneho typu) sú ľudia systematickí, kontrolujúci svoje emócie. Preferujú chladné odtiene farieb ako modrá a zelená. [3;9;10]

Farby ako prostriedok pre diagnostiku osobnosti často používajú psychológovia. Používa sa napríklad farebný pyramídový test založený na usporiadaní farieb podľa preferencií, alebo Lüscherov farebný test. Lüscherova teória vychádza z testovania preferencií farieb u rôznych typov osobnosti. Každá osobnostná charakteristika má priradenú primárnu farbu. Stanovil dva typy. Prvý typ je autonómny – samostatný a aktívny – priradené farby sú žltá a červená. Druhý je heteronómny – nestály závislý – priradené farby sú zelená a modrá. [3;10]

Oľubá farieb sa môže meniť s vekom človeka (typ pohlavia v tomto prípade nie je až tak dôležitý). Ľudia, ktorí sú citliví vnímajú farby omnoho intenzívnejšie. Ľudia s poruchou osobnosti (napr. schizofrenici, narkomani, alkoholici, atď.) zvyknú preferovať achromatické farby (čiernu, sivú, bielu). [3]

3 ZÁKLADNÁ TERMINOLÓGIA FARIEB

Okrem samotného pojmu „farba“ je pre orientáciu a chápanie sveta farieb vhodné poznať aj ostatné základné pojmy z oboru, ktoré sú s farbou spojené. Táto základná terminológia pomáha k lepšiemu porozumeniu fungovania systému farieb.

3.1 Základné atribúty farby

Hermann von Helmholtz bol jeden z prvých autorov, ktorý pomenovali základné atribúty farby. Helmholtz použil pre presnejšie označenie farby hodnoty, ktoré sú na sebe nezávislé: farebný tón, svetlosť a sýtosť. Farebný vnem sa zvyčajne označuje týmito tromi kvalitami. [1;3]

3.1.1 Farebný tón

Používa sa aj označenie kvalita farby. Farebný tón je z fyzikálneho hľadiska daný dominantnou vlnovou dĺžkou. Jedná sa o základnú vlastnosť, v ktorou sa farby od seba vzájomne odlišujú. Pocitovo pod týmto pojmom chápeme kvalitu farby, označovanú názvami ako zelená, modrá, žltá, červená a podobne, podľa čoho ich ľahko identifikujeme, rozlišujeme. [1;3]

3.1.2 Svetlosť farby

Svetlosť farby závisí od množstva odrazeného svetla a tiež intenzity svetelného vnemu. Je najdôležitejším atribútom pre vyjadrenie kontrastu. Určuje množstvo vyžarovanej svetelnej energie. Čierna farba má najnižší stupeň svetlosti, preto je najtmavšia. Biela farba má naopak najvyšší stupeň svetlosti aj je najsvetlejšia. Postupným znižovaním svetlosti bielej farby vznikajú odtiene sivej farby. Tento proces sa nazýva stmavovanie (od bielej k čiernej). Opačný proces od čiernej bielej sa nazýva zasvetľovanie (od čiernej k bielej). Svetlosť je možné meniť pri všetkých farebných tónoch. Zmenou svetlosti farby, zosvetlením alebo stmavením sa nemení jej farebný tón, ale vznikajú tak rôzne stupne farby, ktoré sa nazývajú odtiene. [1;3]

3.1.3 Sýtosť farby

Označenie pre stupeň intenzity farby, množstvo farebného tónu vo vnímanej farbe. Udáva relatívnu čistotu farby a pôsobí na jej farebnosť. Čistá, nemiešaná farba má najvyššiu hodnotu sýtosti, farba je sýta v plnom tóne, Sýtosť farby sa znižuje jej zosvetlením alebo stmavením. [1;3]

3.2 Základné farebné systémy

Systémy usporiadania farieb sú zvyčajne založené na miešaní farieb. Podľa základných prístupov miešania farieb je možné farebné tóny získať nasledovne: aditívnym (sčítavacím) miešaním alebo subtraktívnym (odpočítavaním) spôsobom. Dôležitý rozdiel medzi aditívnym miešaním a subtraktívnym miešaním farieb je v zdroji svetla, pretože pri aditívnom systéme farba vznikne zmiešaním svetla vyžarovaného zo svetelného zdroja a v subtraktívnom systéme farba vzniká odrazom svetla od farebných povrchov. Ďalším rozdielom je, že pri aditívnom miešaní vychádzame z čiernej farby a výsledkom aditívneho sčítavania farebných svetiel je biela farba a pri subtraktívnom miešaní sa vychádza z farby bielej a výsledkom subtraktívneho odpočítavania farebných pigmentov je farba čierna. Zlučovanie svetelných farieb je protikladom maľovania pigmentovými farbami. Spektrálne farby sa nachádzajú vo svetelných aj pigmentových farbách. [3;8]

Usporiadanie farieb je založené na základných farebných tónoch, z ktorých sa následne odvodzujú ďalšie farebné tóny. Rozlišujeme ich podľa poradia v akom sa farby miešajú na nasledujúce tri skupiny. [3]

3.2.1 Primárne farby

Primárne farby (hlavné/ základné) sú farby, ktoré sa nedajú získať z iných farieb. Pri miešaní farebných pigmentov trojicu primárnych farieb tvorí žltá, červená a modrá. (Pokiaľ sa jedná o miešanie farebných svetiel sú to farby: červená, zelená, modrá) [3]

3.2.2 Sekundárne farby

Sekundárne farby (podvojnú) vznikajú zmiešaním rovnakého množstva dvoch základných (primárnych farieb). Sú to farby oranžová, zelená a fialová (modrá + žltá = zelená, modrá + červená = fialová, žltá + červená = oranžová). Pokiaľ ale nie je miešaný rovnaký pomer dvoch základných farieb, môže vzniknúť veľké množstvo odtieňov, ktoré ale nie sú čisté podvojnú – sekundárne farby. [3;16]

3.2.3 Terciárne farby

Terciárne farby vznikajú zmiešaním jednej primárnej a jednej sekundárnej farby, ktoré vo farebnom kruhu ležia najbližšie pri sebe (napr. žltá + oranžová = žltoranžová farba) Existuje šesť terciárnych farieb: žltoranžová, červenooranžová, červenofialová, modrofialová, modrozelená, žltozelená. [3;17]

3.3 Základné farebné kombinácie

Zvoliť vhodnú farebnú kombináciu môže byť veda a umenie zároveň. Existujú metódy, princípy pomocou, ktorých volíme vhodné farebné kombinácie, aby sme dosiahli želaný efekt. Pocit harmónie vyvolávajú farby, ktoré sú si podobné, protikladné farby vytvárajú kontrasty. [16]

3.3.1 Harmónia

Súlad farieb nazývaný aj harmónia farieb predstavuje subjektívne vnímaný rovnovážny stav medzi farbami. Hodnotí sa spoločné pôsobenie dvoch a viac farieb. Nejedná sa len o záležitosť estetickú ale aj psychologicko-filozofickú. Okrem farby záleží aj na jej svetlosti, sýtosti, ale aj veľkosti farebných plôch. Zvyčajne sa jedná o farby, ktoré sú vo farebnej škále blízko seba. [3]

3.3.2 Kontrast

Stav medzi dvoma farbami, kde pozorujeme zreteľné rozdiely, sa nazýva farebný kontrast. Vzájomné napätie medzi farbami určuje práve kontrast. Farba objektu pôsobí tmavšie na svetlom pozadí a naopak na tmavom pozadí pôsobí farba objektu svetlejšie. Medzi achromatickou čiernou a bielou farbou sa vyskytuje najvyšší stupeň kontrastu. Medzi chromatickými (pestrými) farbami vzniká najvyšší kontrast medzi komplementárnymi farbami. Pomocou kontrastov medzi farbami môžeme ovládať výraz farieb a tiež vnášajú do farebných kompozícií oživenie. Kontrasty môžeme rozdeliť na viacero skupín napríklad: kontrast farebných tónov, simultánny, svetelný, komplementárny kontrast a tak ďalej. [3;8]

Obrázok č.15 – Ukážka komplementárneho kontrastu

4 DELENIE FARIEB

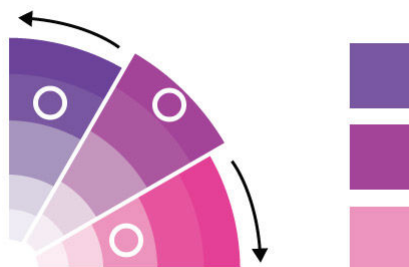
K porozumeniu farieb, vzájomným vzťahom medzi nimi a ich možným kombináciám sa ako pomôcka využíva farebný kruh. Farebný kruh obsahuje dvanásť farieb (primárne, sekundárne, terciárne). Podľa potreby je možné farby deliť do rôznych skupín.

4.1 Podľa vzájomného vzťahu

Z hľadiska vzťahu medzi sebou môžeme farby rozdeliť do dvoch hlavných skupín a to na analogické farby a komplementárne farby. Rolu hrá ich umiestenie na farebnom kruhu a to ako spolu farby pracujú, pôsobia.

4.1.1 Analogické farby

Analogická zostava využíva dve až tri farby, ktoré sú si blízke, vo farebnom kruhu spolu susedia (napríklad žltá, žltoranžová, oranžová). Analogické farby sú tvorené svetelnými prvkami, ktoré majú podobnú vlnovú dĺžku. Analogická zostava vyvoláva oproti iným zostavám, ktoré sú viac kontrastné menšie napätie. V analogickej zostave je možné kombinovať okrem čistých tónov aj ich odtiene. Jedna farba je sýta a ostatné môžu byť jej svetlejšie alebo tmavšie odtiene. [3]

Obrázok č.16 – Ukážka analogických farieb

4.1.2 Komplementárne farby

Najvýraznejší farebný kontrast s najväčším napätím vzniká kombináciou dvoch farebných tónov, ktoré sú vo farebnom kruhu oproti sebe (napríklad červené x zelená, žltá x fialová, modrá x oranžová). Tieto farby sa nazývajú komplementárne – doplnkové. Kontrast medzi dvoma komplementárnymi farbami je efektívny. Pre komplementárne farebné tóny je typický silný teplotný kontrast, pretože komplementárnu zostavu tvorí vždy teplý farebný tón so studeným farebným tónom, svetlý a tmavý, aktívny a pasívny. [2;3]

4.2 Podľa pestrosti

Z ďalšieho pohľadu môžeme farby rozdeliť podľa ich pestrosti. Vo farebnom kruhu sa nachádzajú len chromatické farby. Pojem chromatickosť sa používa pre vyjadrenie farebnosti svetla. [3]

4.2.1 Achromatické farby

Biela a odtiene sivej farby nepatria medzi chromatické farby, pretože nie sú súčasťou farebného spektra a označujeme ich ako achromatické – nepestré. Niekedy sa stretávame aj s označením nefarby. Achromatické farby sú neutrálne, preto sa dobre kombinujú s romantickými farbami. Bez prítomnosti žiadnej pestrej farby môže achromatická zostava pôsobiť nezaujímavo a nudne. [3]

4.2.2 Chromatické farby

Pojem používaný na vyjadrenie farebnosti svetla sa nazýva chromatickosť – pestrosť. Označujeme ním všetky farby spektra. Pri farebných pigmentoch nám chromatické farby označujú všetky farby, ktoré sa dajú pripraviť zo základných farieb (žltá modrá, červená). [3]

4.3 Podľa symbolického hľadiska

Studené farby sú farby od modrej po fialovú a teplé farby sú farby od červenej po žltú. Všeobecne platí, že pokiaľ farebný odtieň obsahuje viac červenej alebo žltej farby bude pôsobiť teplejšie, ak je odtieň viac do modra prípadne do fialova, pôsobí studenšie. Vo farebnom kruhu ležia studené a teplé farby na opačných stranách (oproti sebe). [16]

4.3.1 Teplé farby

Teplé farby evokujú pocit tepla a blízkosti. Asociujú nám napríklad slnko, oheň. Spájajú sa s energiou, radosťou a pôsobia povzbudivo, dynamicky. Patria sem farby ako žltá, oranžová, červená, ružová ale aj hnedá farba. [3;16]

4.3.2 Studené farby

Studené farby vytvárajú dojem chladu, diaľky a hĺbk. Asociujú napríklad vodu, ľad, sneh. Farby na farebnom kruhu, ktoré sú najbližšie k modrej farbe sú studené. Celkovo studenosť určuje množstvo modrej, čím modrejší je odtieň, tým pôsobí chladnejšie. Modrá je najstudenšia farba, ale studeným k farbám patrí aj zelená a fialová farba. [3;16]

5 FAREBNÉ SYSTÉMY

Farbou sa v priebehu rokov pracovalo odlišnými spôsobmi v rôznych odboroch. Preto sú aj základné systémy usporiadania farieb zostavené na základe rôznych princípov. [3]

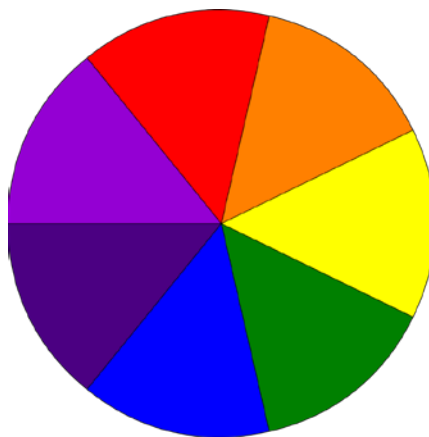
5.1 Historické farebné systémy

Od nepamäti ľudia skúmali farby, snažili sa nachádzať medzi nimi určité vzťahy a zákonitosti. Bolo potrebné farby pomenovať a nejakým spôsobom ich usporiadať. Preto vznikli rôzne systémy usporiadania farieb, ktoré boli vytvorené na základe rôznych princípov. [3]

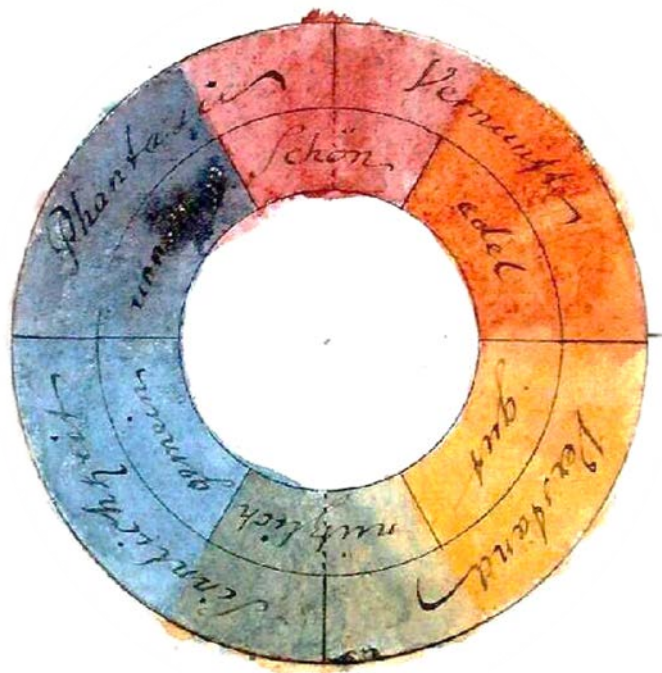
Najprv boli farebné systémy navrhované v ploche kvôli jednoduchosti a zostavované do rôznych geometrických útvarov. Najčastejšie sa jednalo hlavne o kruh. Vďaka tomu bolo jednoduchšie vyčítať dôležité vlastnosti a vzájomné súvislosti. Tieto systémy, ale zobrazovali len obmedzené množstvo farieb, preto začali postupne vznikať dômyselnejšie systémy s priestorovým usporiadaním farieb. Tieto priestorové usporiadania mali zvyčajne tvar gule alebo kužeľu. [3]

5.1.1 Newtonov disk

Autorom prvého farebného systému bol známy Isaac Newton, ktorý zistil, že optický hranol biele svetlo svetelného lúča rozloží na spektrum rôznych farieb. Z tohto spektra zvolil sedem najdôležitejších farieb (červenú, oranžovú, žltú, zelenú, svetlomodrú, tmavomodrú a fialovú). V tomto poradí ich zoradil do kruhu a prepojil lineárne spektrum skrz červenú a fialovú farbu. Newton svojím systémom položil základy vedeckého skúmania problematiky farby. [2;3;9]

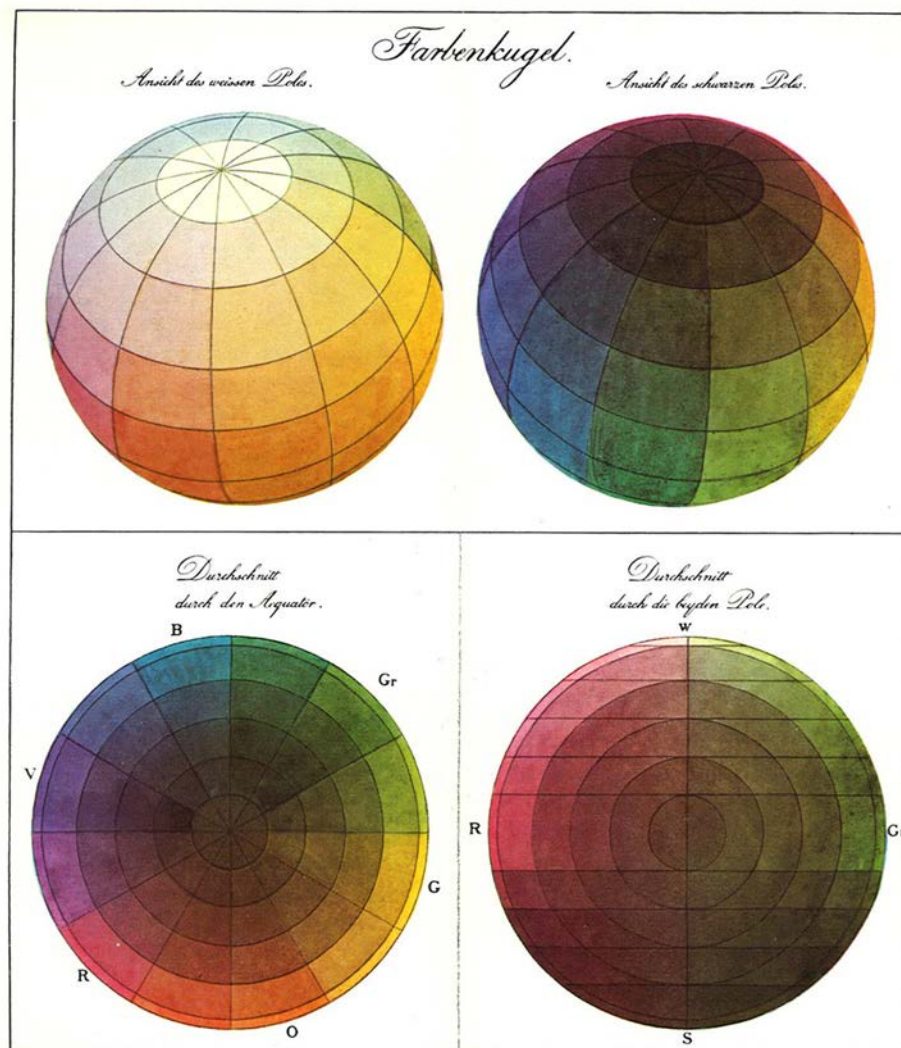
Obrázok č.17 – Newtonov disk

Obrázok č.18 – Goetheho kruh farieb

5.1.2 Goetheho kruh farieb

Johann Wolfgang von Goethe nesúhlasil s Newtonovou teóriou spektrálnych farieb, pretože veril v to, že len vedecký prístup nemôže umožniť človeku úplne rozumieť farbám. Farba ho zaujímala hlavne vo vzťahu k človeku. Preto skúmal farby z fyziologického aj psychologického hľadiska, takže to ako pôsobia na telo aj dušu. Ako základ si zvolil svoje dve najobľúbenejšie (primárne) farby: žltú a modrú. Veril, že z týchto dvoch farieb je možné postupne získať všetky ostatné farby. Tieto dve farby doplnil ešte o purpurovú. Zmiešaním dvoch primárnych farieb (žltej a modrej) vznikne zelená a ďalším miešaním troch základných farieb získal oranžovú a fialovú farbu. Týchto šesť farieb umiestňuje Goethe oproti sebe vo svojom farebnom kruhu. Protíahlé farby vyvolávajú najvyššie napätie, ale navzájom sa dopĺňujú, označoval ich ako harmonické. Susedné farby boli vo vzťahu neharmonickom. V kruhu sú vpísané dva rovnostranné trojuholníky. Jeden trojuholník na svojich vrcholoch nesie primárne farba (žltá, modrá, červená), druhý trojuholník znázorňuje sekundárne farby (fialovú, oranžovú, zelenú). Goetheho kruh farieb bol jednoduchý, jednoducho sa z neho dali vyčítať vzťahy medzi jednotlivými farbami. Neskôr sa stal základom pre iné systémy usporiadania farieb, ktoré sú využívané najmä v maliarstve, dizajne alebo výtvarnej výchove. [2;3;9]

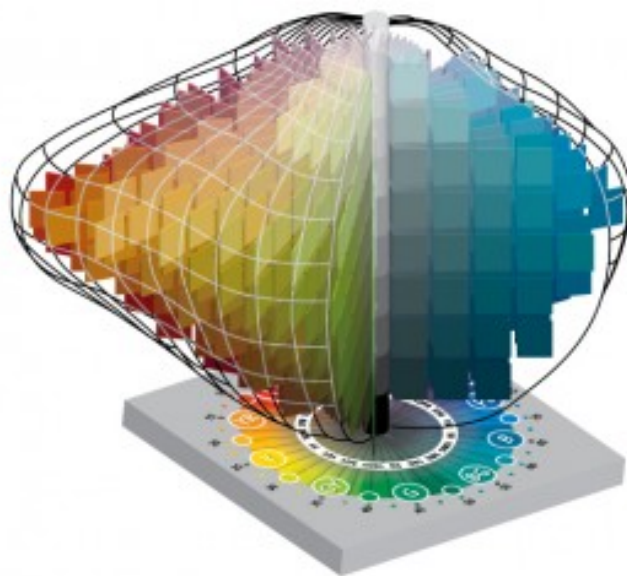
Obrázok č.19 – Rungeho farebná guľa

5.1.3 Rungeho farebná guľa

Goetheho súčasník bol Philipp Otto Runge. Ako maliar sa zaoberal hlavne pôsobením farieb – pigmentov. Vo svojom systéme vychádzal z troch základných maliarskych farieb: žltej, červenej a modrej. Ich zmiešaním vznikajú farby: oranžová, zelená, fialová, prípadne ďalšie farby. Pridal k nim ešte bielu a čiernu farbu. Bol si vedomý, že nie je možné všetky farby usporiadať v rovinnom kruhu, preto sa pokúsil farby usporiadať do systému priestorového. Vytvoril systém, v ktorom farby usporiadal do trojdimenzionálneho telesa – gule. Táto guľa pripomínala glóbus. Do oblasti rovníka Runge umiestnil čisté pestré farby. Bielu farbu umiestnil na severný pól a čiernu na južný. Ostatné časti prezentovali farby vznikajúce miešaním farieb s bielou a čiernou. [2;3;9]

5.1.4 Munsellov farebný priestor

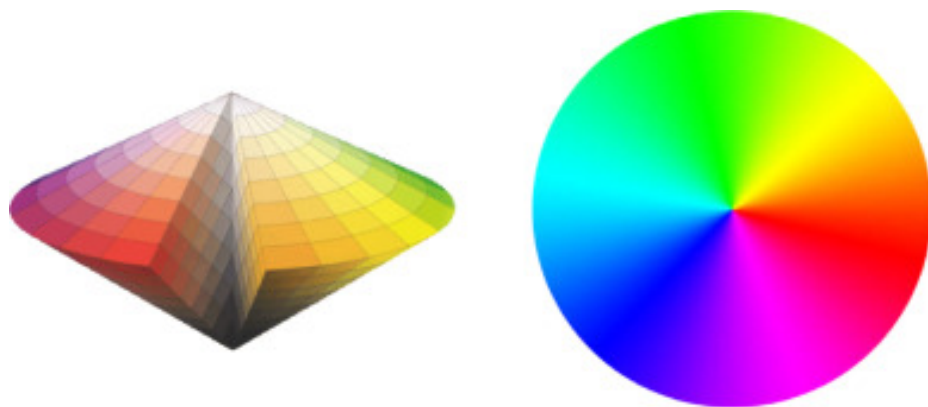
Maliar Albert Henry Munsell svoj farebný systém postavil na troch základných atribútoch farby: farebnom tóne, sýtosti (čistote) a svetlosti, ktoré presne meral pomocou fotometra. Ako päť základných farieb stanovil farby: žltú, červenú, purpurovú, modrú, zelenú. Základné farby rovnomerne rozmiestnil do kruhu a medzi vložil farby sekundárne: žltočervenú, červeno purpurovú, purpurovo modrú, modrozelenú, zelenožltú. Tento kruh bol rozdelený na sto dielov, ale jeho základ tvorilo desať farieb, ktoré mali priradenú určitú číselnú hodnotu. Munsell svoj systém rozpracoval ďalej a navrhol trojrozmerný farebný model tiež v tvare gule alebo inak nazývaný aj „farebný strom“ obsahujúci 427 vzorov farieb. Farby boli usporiadané podľa farebného tónu, sýtosti a svetlosti do dvadsiaticich vetiev. Na tomto modeli demonštroval vzťahy medzi farebnými tónmi spektra a ich svetlými a tmavými odtieňmi. Z dnešného pohľadu je Munsellov systém farieb považovaný za nadčasový, pretože z neho vychádzajú aj súčasné modely. [2;3;9]

Obrázok č.20 – Munsellov farebný systém

5.1.5 Ostwaldov farebný dvojkužel

Friedrich Wilhelm Ostwald skúmal farby z hľadiska chemického fyzického, matematického, fyziologického a psychologického. Zameriaval sa predovšetkým na skúmanie fyzikálnej stránky farieb. Pokúšal vytvoriť systém usporiadania farieb, ktorý by bol všestranne použiteľný a zároveň jednoduchý. Ako praktickú pomôcku na miešanie a používanie farieb vytvoril farebné tabuľky, farebné atlasy a farebný orgán. Obohatil náuku o farbách šedú škálu a zostavil 24 a 120 dielny farebný kruh. (Ostwaldov farebný kruh vznikol prevažne na optických vlastnostiach svetla a vychádzal zo štyroch základných farieb: žltej, červenej, modrej a zelenej. Oranžová, fialová, zelenomodrá a žltozelená rozširujú počet farieb v kruhu na osem a pridaním dvojíc prechodných farieb kruh obsahoval dokopy 24 pestrých farieb.) Vytvoril rovnicu hodnôt, v nej rozlišoval tri veličiny farebného dojmu predstavujúce určitú hodnotu (čistú farbu, podiel bielej a podiel čiernej farby). Vo farebnom trojuholníku zoradil tieto tri hodnoty tak, že jedna strana predstavuje prechody od bielej ku čiernej farbe (šedú škálu), druhá strana predstavuje prechody od bielej k čistej farbe a tretia strana prechody od čistej farby k čiernej. Pokiaľ sa takýto trojuholník vytvorí pre každú farbu farebného kruhu a následne sa trojuholníky zoradia tak, aby mali šedú škálu spoločnú vznikne farebné teleso – farebný priestorový dvojkužel. [2;3]

Obrázok č.21 – Ostwaldov farebný dvojkužel

5.1.6 Ittenov farebný kruh

Johannes Itten skúmal farby z vedeckého a estetického hľadiska. Precízne rozlišoval objektívne a subjektívne faktory pri skúmaní farieb a tiež pri ich vnímaní a pôsobení na človeka. Vďaka svojim pokusom ukázal, že každý človek má svoje vlastné obľúbené farebné tóny. Predstavy o vnútornom bytí človeka môžeme dosiahnuť za pomoci subjektívnej farebnosti. Ittenova práca bola ovplyvnená J. W. Goethem. Itten jeho diagram upravil a vytvoril dvanásť dielny kruh farieb. V Ittenovom farebnom kruhu tvorili tri primárne farby: žltá, modrá a červená základ rovnako ako Goetheho farebnom kruhu. Tieto primárne farby Itten postavil do rovnostranného trojuholníka. Do hornej časti umiestnil žltú farbu, do pravej dolnej časti červenú farbu a do ľavej dolnej časti modrú farbu. Ich vzájomným miešaním vznikli farby sekundárne: to oranžová, zelená a fialová. Kruh rozpracoval aj o farby terciárne, ktoré vznikajú miešaním dvoch susedných farieb a to primárnej a sekundárnej (napríklad modrá + fialová rovná = modrofialová, žltá + zelená = žltozelená). Teória je postavená na kontraste - kontrast medzi farebnými tónmi, kontrast svetlých a tmavých farieb, kontrast teplých a studených farieb, komplementárny kontrast a tak ďalej. Ittenova teória farieb je dnes používaná v rôznych umeleckých odboroch, ktoré sa zaoberajú farbami. [2;3]

Obrázok č.22 – Ittenov farebný kruh

6 FARBY A HUDBA

Len niekoľko fenoménov v dejinách kultúry dokázalo pritiahnúť umelcov aj hudobníkov rovnako aj vedcov a filozofov. Jedným z nich je práve vzťah medzi hudbou/zvukom a farbou.

6.1 Vzťah medzi hudbou a farbou

Hudba je zo všetkých druhov umenia najkúzelnjšia, pretože najhlbšie oslovuje naše podvedomie. Pôsobí priamo na centra emócií, preto u poslucháčov spôsobuje hlboko emotívne zážitky. Kúzlo – dar hudby spočíva v tom, že dokáže osloviť hudobne, umelecky aj nevzdelaného poslucháča (na rozdiel od iných druhov umenia). [18]

Určitý vzťah medzi teóriou farieb a hudbou navodzuje aj rovnaká terminológia. Pojem (farebný) tón pochádza z hudby a je základným stavebným prvkom v hudbe, ale aj v teórii farieb, kde je dôležitým základom pri zložitejších farebných kompozíciách. Kompozícia je ďalší pojem využívajúci sa v oboch smeroch. Buď sa teda môže jednať o hudobnú kompozíciu alebo farebnú kompozíciu. V hudbe sa vzdialenosť medzi dvoma tónmi označuje pojmom poltón. V teórii farieb poltón znamená prechod medzi dvoma farbami. Existuje mnoho ďalších pojmov zhodných pre hudbu a teóriu farieb (napríklad pojmy ako harmónia, disharmónia alebo ladenie tónov). [3]

Bolo dokázané, že určité optické dojmy v človeku dokáže vyvolať hudba. Tento vzťah skúmal napríklad Isaac Newton (tvorca prvej vedeckej fyzikálnej teórie farieb). Ako základ svojho farebného systému si zvolil sedem zástupcov viditeľného spektra, rovnako ako je hudobná stupnica zložená zo siedmich tónov. Každý tón tak nesie jednu farbu: tón c – červená, tón d – oranžová, tón e – žltá, tón f – zelená, tón g – modrá, tón a – indigo, tón h – fialová. [3;9]

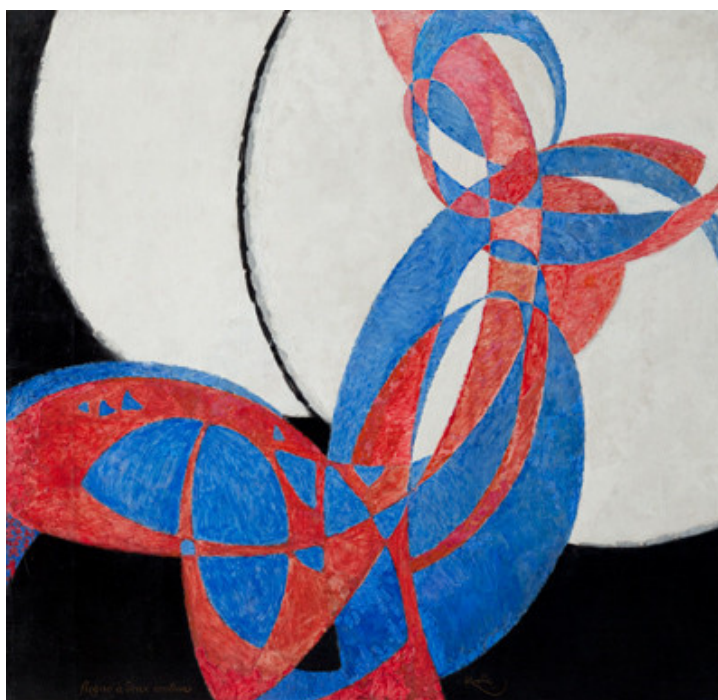
6.1.1 Vasilij Kandinskij

Populárny ruský maliar a priekopník abstraktného umenia Vasilij Kandinskij je autorom niekoľkých významných výtvarne teoretických kníh. Kandinskij mal výraznú schopnosť synestézie, vďaka čomu dokázal priradiť farby hudobným nástrojom. Práve v jednej z jeho kníh opisuje tieto spojenia farby so zvukom nástrojov alebo hudobnými tónmi. [9;10]

„Žlut' mu zněla jako hlasitý tón trubky, stupně modré podle něho odpovídají flétně, cellu, base, varhanům, světlá, teplá červeň zní jako fanfára, rumělka připomíná tón tuby, tmavočervený kraplak vášnivé střední a hluboké tóny cello, zesvětlen zní jako zpěvné tóny houslí nebo jasný cinkot malých zvonečků, oranžová upomíná na silný alt nebo largo houslí, fialová na anglický roh, šalmaj a dřevěné nástroje . . .“ [9]

6.1.2 František Kupka

Svetoznámy český maliar mysliaci na podstatu farby bol František Kupka. Farbu používal ako námet svojho obrazu a nie len ako spôsob pridania estetickej hodnoty. Oslobodil farbu a tým mohol skúmať jej abstraktný potenciál. Patril k zakladateľom moderného abstraktného maliarstva (tzv. orfizmu). Spoločne s ďalšími orfistami skúmali a objavovali vzájomné pôsobenie farieb a rôznych emocionálnych a psychologických efektov, ktoré mohli vzniknúť z rôznych farebných kombinácií. Zaujímalo ich aj to, ako môžu farby korešpondovať s hudbou. Ruský maliar a teoretik umenia Vasilij Kandinskij písal o schopnosti hudby komunikovať abstraktne. Túto myšlienku skúmal práve aj František Kupka v sérii štúdií, ktoré vyvrcholili ako jeho vizuálny manifest obrazom s názvom „Amorfa. Dvojfarebná fuga“. Názov tohto diela, ktoré je zásadné pre abstraktné umenie môže odkazovať na dielo hudobného skladateľa Johanna Sebastiana Bacha. Kupka chcel totižto vytvoriť ekvivalent Bachovej fugy. (Kupka vytvoril niekoľko obrazov s hudobnou tematikou.) [19;20]

Obrázok č.23 – Amorfa. Dvojfarebná fuga

6.1.3 Vladimír Kopecký

Vladimír Kopecký je maliar a sklársky výtvarník, ktorý patrí k uznávaným osobnostiam českého moderného umenia. Jeho tvorba zahŕňa obrovské spektrum prístupov. Dôležité spojenie predstavuje pre Kopeckého farba a priestor. Práca s tekutými farebnými sklárskymi hmotami mu umožnila vnímať farbu iným spôsobom, nie len ako maliarovi. Od 90. rokov svoj spontánny výtvarný prejav prezentuje aj formou performance. Tu prepája tvorbu farbou s hudbou. V performance za sprievodu klasickej hudby polieva vrstvy rozžeraveného liateho skla veľkým množstvom akrylových farieb. [21;22]

6.2 Synestézia

Pojem synestézia je vytvorený z gréckych slov *syn* = spojenie a *aesthesis* = cítenie/vnem. Používa sa pri označení spojenia niekoľkých zmyslových vnemov. Tento jav, spočíva v tom, že akýkoľvek podnet pôsobiaci na určitý zmyslový orgán vyvoláva okrem pocitu špecifického pre daný zmyslový orgán aj dodatočný pocit, predstavu, ktorá je charakteristická pre iný zmyslový orgán. (Osobe so synestéziou sa napríklad pri vnímaní farieb zároveň vybavujú/prepájajú zvuky, chute alebo pachy.) Niekedy sa môže jednať aj o spojenie dvoch vizuálnych vnemov, ako napríklad prepojenie farby s grafickými symbolmi ako sú čísla a písmená. [1;3]

Synestézia je vrodená fyziologická funkcia a vyskytuje sa v rôznych formách. Najčastejšie je prepojenie vizuálneho a akustického vnemu. Obecný názov pre spojenie akustického a optického vnemu je *synopsia*. Ak sú sluchové vnemy sprevádzané farebnými dojmami, takže sa jedná o farebné videnie akustických podnetov, ktoré sa odborne nazýva *fotizma* – „farebné počutie“ (zvuk → farba). Opačný jav sa nazýva *fonizma* – „počutie farby“ (farba → zvuk). Tento jav je vzácnejší. Zrakový vnem je doplnený sluchovými dojmami, takže určitá farba je prepojená so zvukom alebo hudbou. [3]

II. PRAKTICKÁ ČASŤ

7 MYŠLIENKA

Témy ohľadom farieb, ich symboliky, psychologického vplyvu ma zaujímajú už od strednej školy. Prišlo mi veľmi zaujímavé akým spôsobom nás ovplyvňujú a ako ich vnímame aj keď si to mnohokrát zrejme ani neuvedomujeme. Práve po jednej diskusii a uvedomení si rôznych skutočností toho ako vnímame svet okolo nás na základe farieb, som sa rozhodla, že sa o tom chcem dozvedieť viac. V spomínanej diskusii ma zaujala napríklad myšlienka, ktorá sa týkala obľúbenosti farieb v rôznych životných fázach, to že ako deti sme otvorení svetu farieb. Deti uprednostňujú pestré farby, ale čím sme starší, tým ako by sme sa dostávali do útlmu, naša farebnosť bledla.

Túto myšlienku som si chcela overiť, súčasne sa obohatiť o nové vedomosti a skúsenosti. Prepojiť môj zámer skúmania s niečím kreatívnym, prínosným nie len pre mňa, ale aj pre ľudí, ktorých to zaujíma alebo sa chcú dozvedieť a vyskúšať niečo nové. Taktiež mi prišlo zaujímavé prepojenie farby a hudby v rámci vnímania a vyjadrovania emócií.

8 WORKSHOP

Pre nadobudnutie informácií som sa rozhodla vytvoriť workshop, na ktorom bude možné informácie získať od účastníkov rôznych vekových kategórií a taktiež si prejsť cestou organizácie vlastného podujatia. Týmto spôsobom pre svoj výskum získam potrebné informácie a účastníci si odnesú novú zaujímavú skúsenosť a poznatky.

Workshop je slovo anglického pôvodu. Jedná sa o krátky vzdelávací program/aktivitu (na určitú tému), ktorá účastníkom ponúka získanie nových skúseností a znalostí zvyčajne interaktívnou formou. Vhodnejšie sú v rámci workshopu malé skupiny účastníkov (do 15 ľudí) čo umožňuje osobný kontakt medzi prednášajúcim a účastníkmi. [23;24]

8.1 Plánovanie

Definícia témy workshopu je jasná – vnímanie farieb. Jeho cieľom je získať podklady pre výskum a zároveň vytvoriť obohacujúce podujatie pre ľudí. Potrebujem získať dva rôzne druhy informácií a to preferenciu farieb a ich používanie v rámci prepojenia s emóciami. Z tohto dôvodu plánujem v rámci workshopu použiť dotazník a tvorivú časť. Aby bola tvorivá časť zaujímavá pre účastníka plánujem v nej použiť hudbu pre navodenie emócií.

Keďže som sa v rámci teoretickej časti zámerne komplexne venovala téme farieb, vznikli tým podklady, ktoré plánujem použiť v rámci náučnej časti, ktorá bude súčasťou workshopu.

8.1.1 Rozsah

Rozsah workshopu v rámci časového rozpätia odhadujem približne na dve hodiny. Celkový čas bude záležať od rýchlosti účastníkov v rámci tvorby a taktiež od dĺžky diskusie, ktorá bude rozvinutá v rámci náučnej časti. Čo sa týka veľkosti skupiny, maximálny počet v rámci jedného workshopu by bol 20 účastníkov.

8.1.2 Cieľová skupina

Cieľová skupina nie je presne vymedzená. Keďže je workshop založený na subjektívnom vnímaní a vyjadrovaní sa, mal by byť stavaný tak, aby bol vhodný pre každého bez ohľadu na vekovú kategóriu. Účastník nemusí oplývať umeleckým talentom ani mať umelecký základ. Workshop nie je náročný z hľadiska tvorby (môže byť náročný v rámci vnútorného sa zamyslenia a uvedomenia sa).

8.2 Příprava

Workshop dostal symbolický názov „CEZ FARBY“, ktorý vystihoval jeho podstatu. Ako miesto konania som zvolila kultúrno-komunitný priestor Hory Doly, ktoré mi poskytlo zázemie a aj pomoc v rámci organizácie. Toto miesto som zvolila pre jeho zameranie sa na rozvoj kultúry ale aj komunity. Kultúrno-komunitný priestor Hory Doly ponúka zázemie pre rôznych umelcov, kreatívnu tvorbu, nové skúsenosti a rozvoj.

8.2.1 Materiál

Na tvorivú časť workshopu je potrebné zaistiť materiál. V tomto prípade sa jedná o farby, papiere a ďalšie umelecké potreby potrebné pre prácu (budú k dispozícii rôzne typy a veľkosti štetcov a tiež penové tupovacie nástroje).

Ako výtvarnú techniku, ktorou sa bude na workshope tvoriť som zvolila maľbu s akrylovými farbami. Tento typ farieb som vybrala z viacerých dôvodov. Keďže na workshope bude v jednej chvíli tvoriť väčšie množstvo ľudí naraz a zrejme aj rovnakými farbami, potrebovala som farby, ktoré budú môcť používať naraz viacerí ľudia a zároveň budú cenovo dostupné (v pomere množstva) a tiež dobre pigmentované (aby vynikla farebnosť). Zvolila som akrylové farby, ktoré sa môžu rozdeliť na palety a zároveň sa dajú dopĺňať. Ďalším dôležitým dôvodom bola ich sýtosť, rýchle schnutie a ďalšie vlastnosti.

Ako podklad pre maľbu som zvolila 190 gramový biely papier formátu A4, ktorý je dostačujúci pre farebné vyjadrenie sa. Zároveň sa plocha A4 výkresu pomocou štetcov a farieb dá vyplniť ľahko a rýchlo. Nebude to náročné pre účastníkov. Je to aj formát s ktorým sa najčastejšie každodenne stretávame, takže to nie je pre účastníkov neprirodzený formát (v zmysle väčšieho rozmeru).

8.2.2 Grafika

Vizuál plagátu vznikol na základe predstavy ako by mohla farebná emócia vyzerat', zároveň pripomína rozpité farebné škvrny. Použité sú zámerne tri farby modrá, žltá a červená. Táto farebnosť bola zvolená z dôvodu, že sa jedná o základné farby z ktorých je možné následne namiešať ďalšie farebné tóny. (Vid' Príloha P I: Plagát)

Tento farebný grafický motív (rozpitých farieb) sa objavuje aj na dotazníku, v prezentácií a tiež v príspevkoch na sociálne siete. Slúži ako prepojenie/spojovník medzi rôznymi časťami týkajúcimi sa workshopu.

8.2.3 Propagácia

Propagácia workshopu prebiehala cez rôzne informačné kanály, cez vlastné a tiež pomocou kultúrno-komunitného priestoru Hory Doly. V offline forme vo forme plagátov a ústneho podania a v online forme skrz sociálne siete – facebook, instagram ale aj pozvánky formou mailov. Celá propagácia bola prepojená jednotnou grafikou.

8.3 Realizácia a priebeh workshopu

Workshop sa skladal z troch častí. Dalo by sa to rozdeliť na úvod, jadro a záver, ale pre lepšie pochopenie som tri časti workshopu pomenovala. Prvá časť bola informačná, druhá časť tvorivá a tretia časť náučná. Toto poradie som zvolila preto, aby informácie, ktoré sa účastník dozvie v rámci náučnej časti týkajúce sa výkladu symboliky a psychologického významu farieb ho neovplyvnili a nerozrušili v jeho tvorbe v rámci tvorivej časti. Táto časť bola zameraná práve na vyjadrovanie sa cez farby.

Obrázok č.24 – Informačná časť workshopu

8.3.1 Informačná časť

Prvá časť, teda časť informačná zahŕňala privítanie, predstavenie sa a priblíženie činností, ktoré budú nasledovať. Vysvetlenie zámeru celého workshopu. Každý účastník dostal krátky dotazník na vyplnenie v rámci úvodu.

Cieľom dotazníka bolo získať informácie o farbách, ktoré budú následne posudzované v rámci výskumu a zároveň účastníka workshopu nasmerovať k zamysleniu sa ohľadom farieb. Napríklad aká bola jeho obľúbená farba z detstva alebo uvažovať nad vlastnou preferenciou farieb v rámci farebnej palety (s ktorou sa následne pracuje v druhej časti workshopu).

8.3.2 Tvorivá časť

Každý návštevník dostal v druhej teda tvorivej časti workshopu 5 výkresov formátu A4. Jedna A4 slúžila na vyjadrenie emócií z jednej hudobnej ukážky. Každá hudobná ukážka bola odlišného hudobného žánru, vyvoláva inú atmosféru, emóciu, takže farebná škála v rámci vyjadrovania by mala byť pestrá a odlišovať sa.

K dispozícii mali účastníci palety s akrylovými farbami. Paleta obsahovala 11 farieb (bielu, žltú, oranžovú, červenú, ružovú, fialovú, modrú, zelenú, hnedú, sivú a čiernu), ktoré sa nachádzali aj v dotazníku v rámci hodnotenia preferencií farieb v rámci farebnej palety. K dispozícii mali účastníci rôzne veľkosti a typy štetcov ako aj penové tupovacie nástroje.

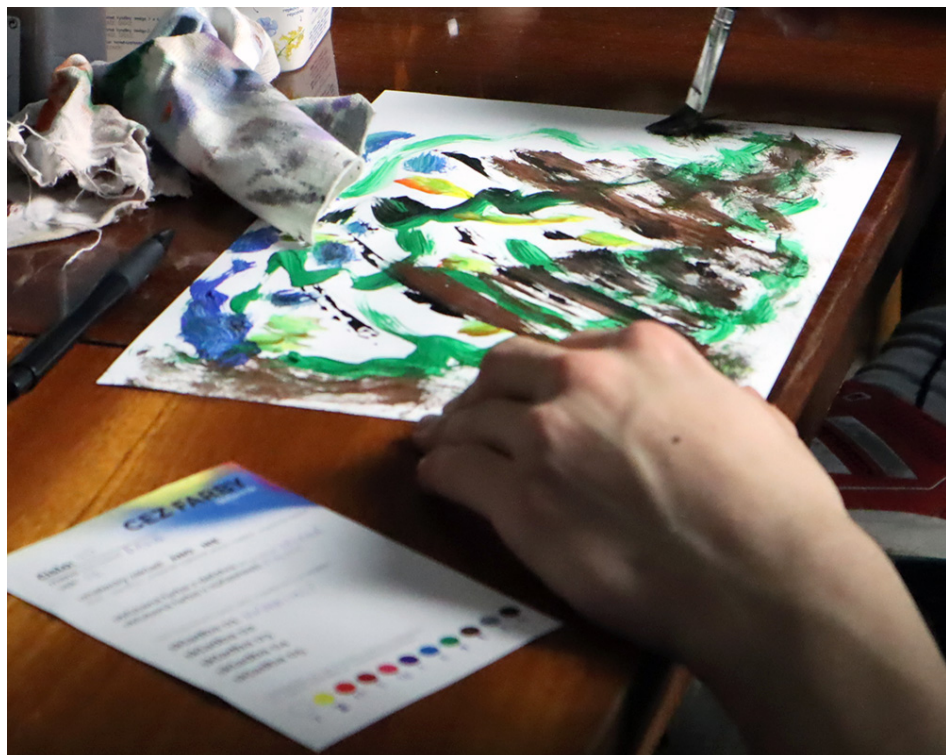
Podstatou tejto tvorivej časti bolo z hudobného podkladu získať emóciu a následne ju ideálne abstraktne (nekonkrétne – nezobrazuje predmet, krajinu, človeka) zachytiť na papier cez farby. Čas na prácu nebol presne stanovený, každá skladba hrala niekoľko krát podľa potreby, aby mali účastníci dostatok času ju navnímať a vyjadriť sa formou maľby.

Úlohou účastníkov bolo okrem farebného vyjadrenia sa nad skladbou zamyslieť o aký konkrétny pocit sa jedná a zapísať a ohodnotiť či sa jednalo o pozitívnu, neutrálnu alebo negatívnu reakciu. Každý účastník tvoril pod prideleným číslom, aby bolo možné jeho práce zoradiť (pre výskum) a tiež spojiť s dotazníkom.

V závere tvorivej časti účastníci dostali ďalší výkres na ktorý mohli zaznamenať svoje pocity na nimi zvolenú skladbu. Tento výtvor ostával účastníkom ako spomienka na workshop a pripomienka novej skúsenosti a poznatkov, ktoré na ňom získali.

Obrázok č.25 – Tvorivá časť workshopu – ukážka 1

Obrázok č.26 – Tvorivá časť workshopu – ukážka 2

8.3.3 Náučná časť

Po skončení tvorivej časti workshopu sa všetky vytvorené diela zhromaždili na jedno miesto a zoradili sa podľa jednotlivých autorov, veku a skladieb. Tak aby následne bolo možné ich navzájom porovnávať a nachádzať zhody alebo rozdiely vo farebnosti a spôsobe vyjadrenia jednotlivých účastníkov.

Pri každom rade znázorňujúcom jednu skladbu som vysvetlila symboliku a význam farieb, ktoré som predpokladala že sa budú na danú skladbu objavovať. Nasledovalo porovnanie použitých farieb v rámci skladieb a porovnanie farieb medzi jednotlivými účastníkmi. Potom nastal priestor na otázky, prípadne bližšie rozobratie významu farby, ktorá účastníkov zaujímala, to premostilo do spoločnej diskusie a úvah o jednotlivých farbách a prácach, ktoré v rámci workshopu vznikli.

Obrázok č.27 – Náučná časť workshopu

8.4 Zhodnotenie

Keď budem workshop hodnotiť z osobného hľadiska, tak som do neho vložila veľa energie, práce, ale naopak mi táto prax dala skúsenosť, nové informácie a myšlienky, pohľady na vnímanie a tvorbu u rôznych ľudí. Rozprúdila mnoho diskusií a zistila som, že ľudí téma farieb baví a zaujíma.

Celý workshop v rovnakom priebehu ako je uvedený vyššie sa neuskutočnil len raz, ale viac krát. Dôvodom bolo, že sa nazbieralo viacero skupín rôznych kategórií. Rozdelením na menšie skupiny bolo možné prispôbiť spôsob prednesu v náučnej časti a tiež tempo pre tvorbu v každej skupine. Zároveň som tak získala viac materiálu na spracovanie v rámci výskumu.

Čo sa týka samotného workshopu a jeho priebehu prvotne som si workshop predstavovala pre väčšie množstvo ľudí. Osvedčila sa mi práca ale s menšími skupinkami do 10 ľudí. Kedy som bola schopná pohotovo reagovať na jednotlivé otázky, potreby účastníkov a zároveň korigovať a dohliadať na celý priebeh udalosti. S menším počtom účastníkov vznikla menej rušivá a príjemná, priateľská atmosféra.

V rámci náučnej časti som mala pripravenú aj prezentáciu o jednotlivých farbách doplnenú o zaujímavosti. Túto prezentáciu som nakoniec v rámci workshopu nevyužívala. Osvedčil sa výklad a ukazovanie príkladov priamo na prácach účastníkov (využitie teórie v praxi). Dosiahla sa tým väčšiu pozornosť, ľahšie zapamätanie informácií a interaktivita.

Myslím že tento workshop skvele zapadol do vízie kultúrno-komunitného priestoru Hory Doly. A bol prínosný pre obe strany. Ohlasy na workshop boli pozitívne, čo sa potvrdilo aj v rámci spätnej väzby vo forme formulára, ktorú účastníci vyplňali po skončení workshopu.

8.4.1 Spätná väzba

Po skončení workshopu mohol každý účastník pri odchode anonymne vyplniť spätnú väzbu vo forme krátkeho formulára, ktorý bol predom pripravený. Formulár je stručný a rýchlo vyplniteľný. Obsahoval otázky týkajúce sa workshopu, priestor pre vyjadrenie účastníkov a celkové hodnotenie.

V hodnotení získal workshop po spriemerovaní výsledkov 4 a pol hviezdičky z možných piatich. To sa rovná 90 percentnej spokojnosti účastníkov. Spätná väzba bola pozitívna. Účastníci workshop hodnotili ako prínosný, zaujímavý, zábavný ale aj náučný (symbolika a informácie o farbách, nové informácie o sebe – seba rozvoj). Označili ho ako uvoľňujúcu voľnočasovú aktivitu, príjemne a kreatívne strávený čas, umelecké vyžitie a priestor pre uvoľnenie a slobodné vyjadrenie sa. Vo workshope našli novú skúsenosť, inšpiráciu ale aj nové informácie o sebe samých. Kladne bola hodnotená i atmosféra. Starší účastníci vo workshope nachádzali návrat do detstva a nostalgiu.

Ako bod na zváženie do budúcnosti v rámci spätnej väzby si odnášam myšlienku, aby každý účastník mohol sedieť a pracovať sám, tým sa lepšie, hlbšie sústrediť na seba, svoje myšlienky a pocity a zároveň nebyť (aj nevedome) ovplyvňovaný ostatnými účastníkmi. Tento spôsob bude vyžadovať malé zmeny v príprave a organizácii workshopu a pravdepodobne vznikne aj iný typ atmosféry avšak taktiež prínosný.

9 VÝSKUM

Tento výskum je založený na informáciách získaných vo forme dotazníkov a tvorby účastníkov z workshopu. Rozdelený je na dve časti. Prvá časť sa skladá z informácií získaných z dotazníkov a nachádza v tejto kapitole. Druhá časť skúmania farebného vnímania a vyjadrovania, sa nachádza v nasledujúcej kapitole s názvom „HUDBA, EMÓCIA, FARBA“, ktorá sa venuje porovnávaniu farieb a informácií v rámci tvorivej časti workshopu.

Pre lepšiu orientáciu v rámci porovnávanía a triedenia informácií sú respondenti rozdelení do troch skupín podľa veku. Každá skupina obsahuje a zhŕňa informácie od pätnástich respondentov.

Skupina A – tvoria ju respondenti vo veku od 12 do 25 rokov.

(Priemerný vek Skupiny A je po zaokrúhlení 20 rokov)

Skupina B – tvoria ju respondenti vo veku od 26 do 60 rokov.

(Priemerný vek Skupiny B je po zaokrúhlení 41 rokov)

Skupina C – tvoria ju respondenti vo veku od 61 rokov vyššie.

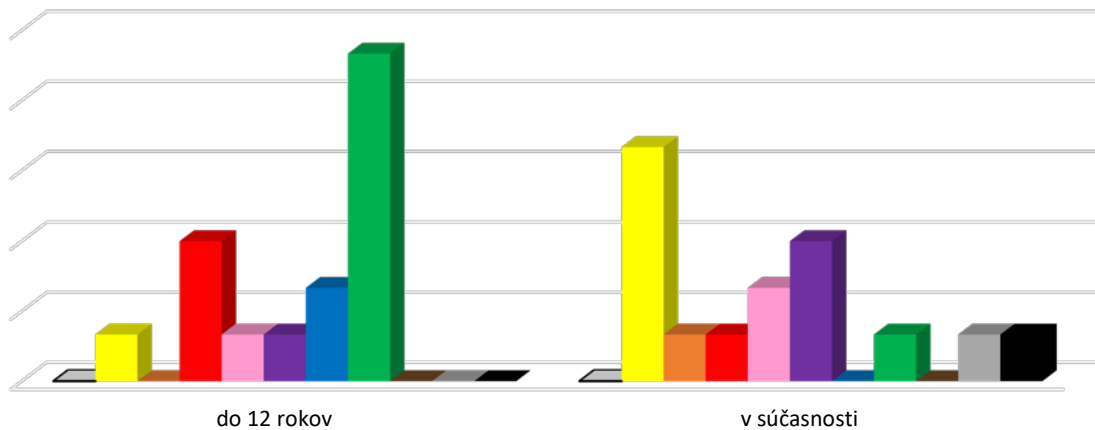
(Priemerný vek Skupiny C je po zaokrúhlení 73 rokov)

Nasledovné informácie/vyhodnotenia odpovedajú skúmanej skupine respondentov. Odlišné informácie/výsledky by mohli vzniknúť na základe zmeny počtu respondentov, iným zastúpením jednotlivých pohlaví alebo zložením subkultúr a podobne.

Pôvodne mali byť do tohto výskumu zahrnuté aj deti, ktoré by tvorili vekovú skupinu do dvanásť rokov. Keďže by nebolo možné porovnávať ich výsledky, kde sa porovnáva obľúbená farba z detstva s aktuálnou obľúbenou farbou (nad 12 rokov) tak som ich z výskumu vynechala. Informácie ohľadom obľúbenosti farieb v detstve som získala od ostatných (starších respondentov). Kde je možné sledovať zmenu.

9.1 Obľúbená farba

Úlohou respondentov bolo uviesť ich obľúbenú farbu z detstva (do 12 rokov) a ich súčasnú obľúbenú farbu. Zámerom je zistiť, či s narastajúcim vekom sa mení aj vzťah k pestrosti farieb. A aké farby boli u respondentov preferované v detstve a ktoré farby zastávajú hlavné posty v rámci obľúbenosti.

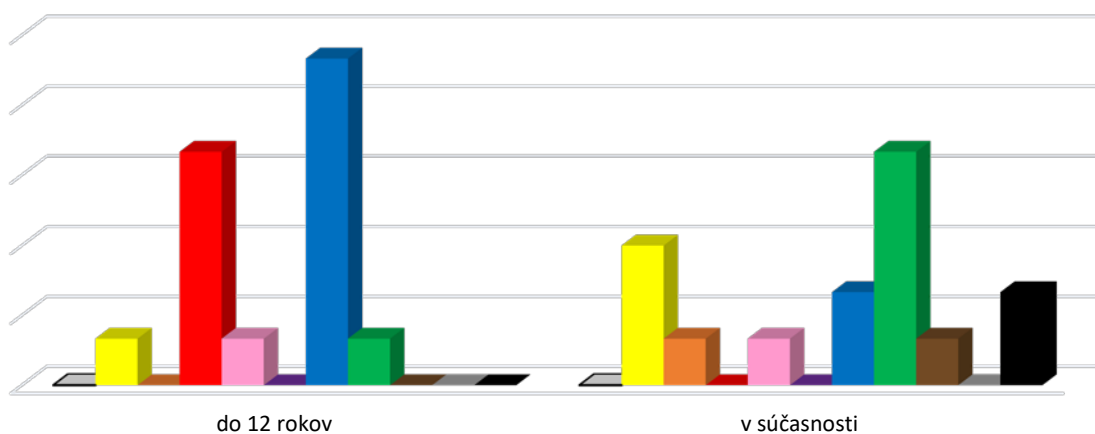
Obrázok č.28 – Obľúbená farba Skupina A – porovnanie

9.1.1 Skupina A

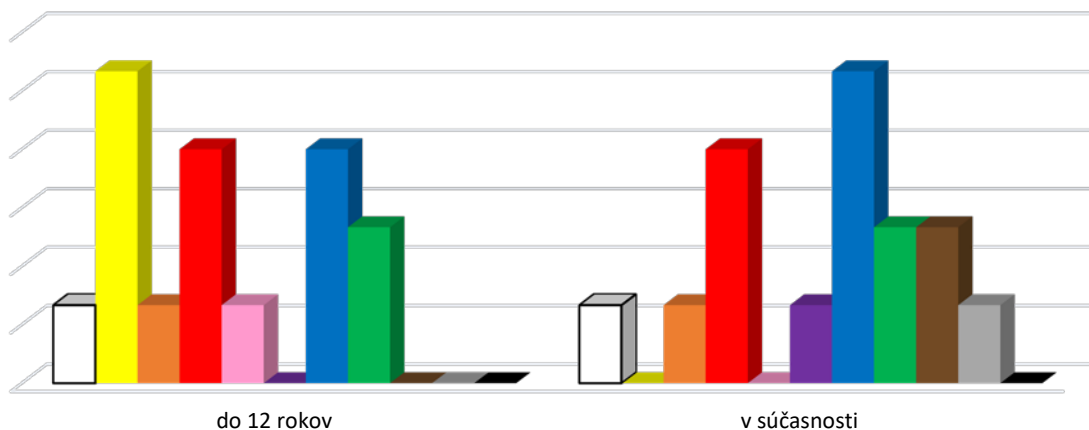
V Skupine A (od 12 do 25 rokov) v odpovediach respondentov s pomerne veľkým rozdielom prevládala zelená farba ako najviac obľúbená farba z detstva. Potom nasledovala červená a modrá farba. Ako aktuálnu obľúbenú farbu si najviac respondentov zvolilo žltú farbu, potom fialovú a ružovú farbu. (Ostatné farby získali menej hlasov – jeden alebo žiadny.)

9.1.2 Skupina B

V Skupine B (od 26 do 60 rokov) v odpovediach respondentov prevládala hlavne modrá farba a potom červená farba ako najviac obľúbené farby z detstva. Ako aktuálnu obľúbenú farbu si najviac respondentov zvolilo zelenú potom žltú farbu a modrá s čiernou farbou sa umiestnili narovna. (Ostatné farby získali menej hlasov – jeden alebo žiadny.)

Obrázok č.29 – Obľúbená farba Skupina B – porovnanie

Obrázok č.30 – Oblíbená farba Skupina C – porovnanie

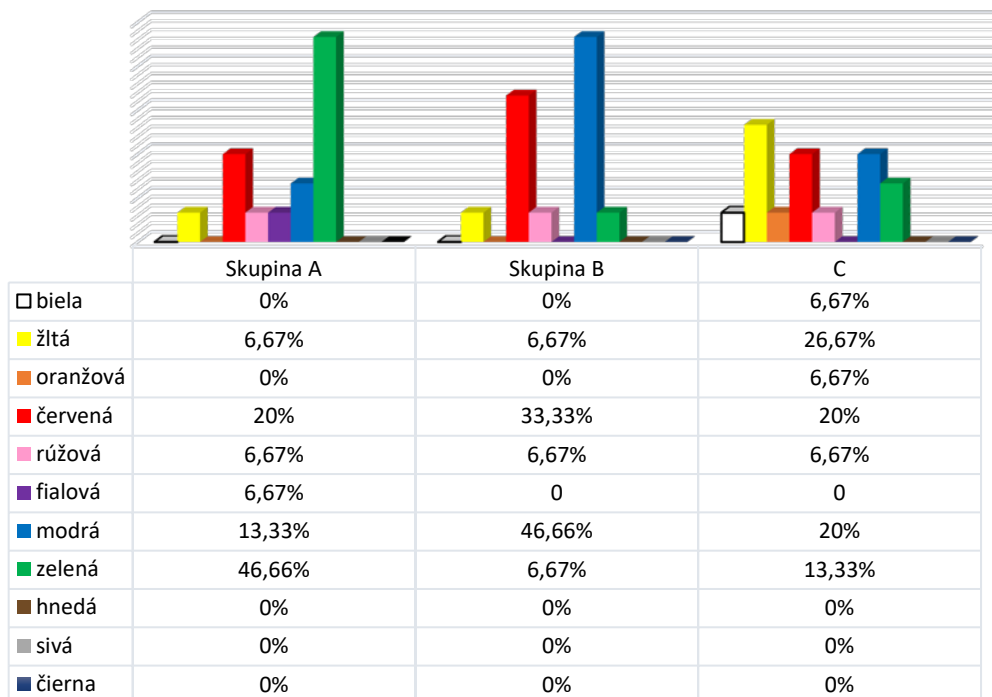
9.1.3 Skupina C

V Skupine C (od 61 rokov vyššie) v odpovediach respondentov bola žltá farba zvolená ako najviac obľúbená farba z detstva. Tesne za žltou farbou nasledovali na rovnakej úrovni obľúbenosti červená a modrá farba a v ich závese zelená. Ako aktuálnu obľúbenú farbu si najviac respondentov zvolilo modrú, potom červenú a následne zelenú a hnedú farbu. (Ostatné farby získali menej hlasov – jeden alebo žiadny.)

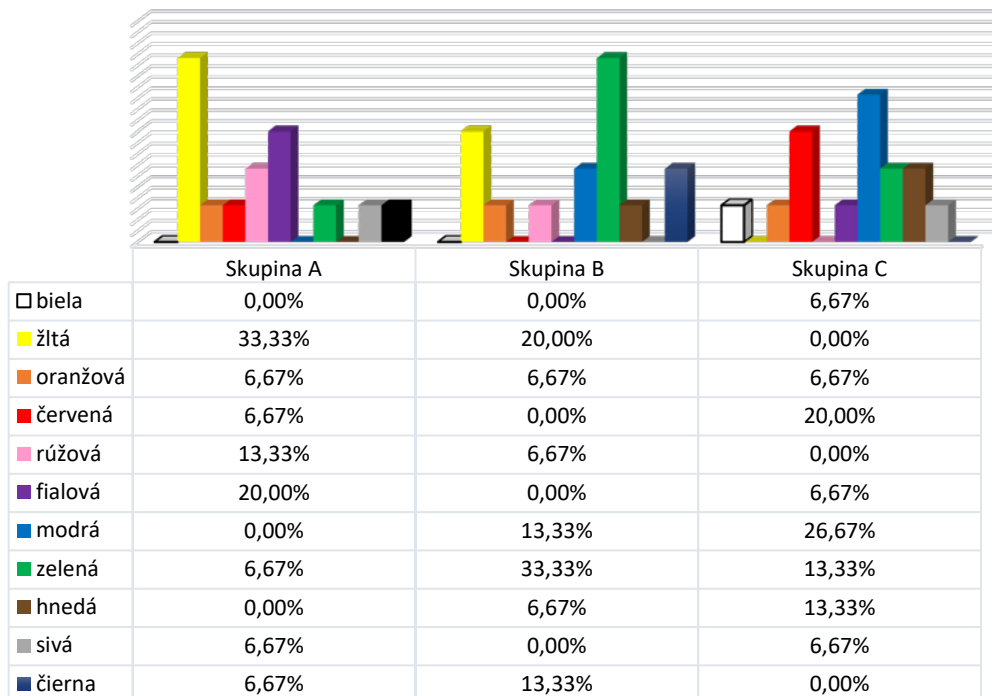
9.1.4 Zhodnotenie

Po zhrnutí všetkých odpovedí respondentov môžeme sledovať ako sa u jednotlivých skupín odlišuje hlavná obľúbená farba v detskom veku a v súčasnosti, aké sú rozdiely v obľúbenosti jednotlivých farieb a mení sa ich pozícia u skupín na základe veku. Tieto informácie je najjednoduchšie pozorovať a porovnávať na nasledujúcich grafoch, ktoré zhrňajú výsledky.

V detskom veku ako obľúbené farby pomerne výrazne od ostatných farieb dominujú základné farby hlavne modrá a červená. Za nimi nasleduje zelená a žltá farba. Na grafe sú dobre pozorovateľné rozdiely v rámci odpovedí jednotlivých skupín. U Skupiny A a B je viditeľný veľký rozdiel v prevahe hlasov u červenej, zelenej a modrej farby voči ostatným farbám. U Skupiny C sú rozdiely hlasov medzi farbami viac vyvážené a to aj z dôvodu, že v tejto skupine sa vyskytlo najviac farieb.

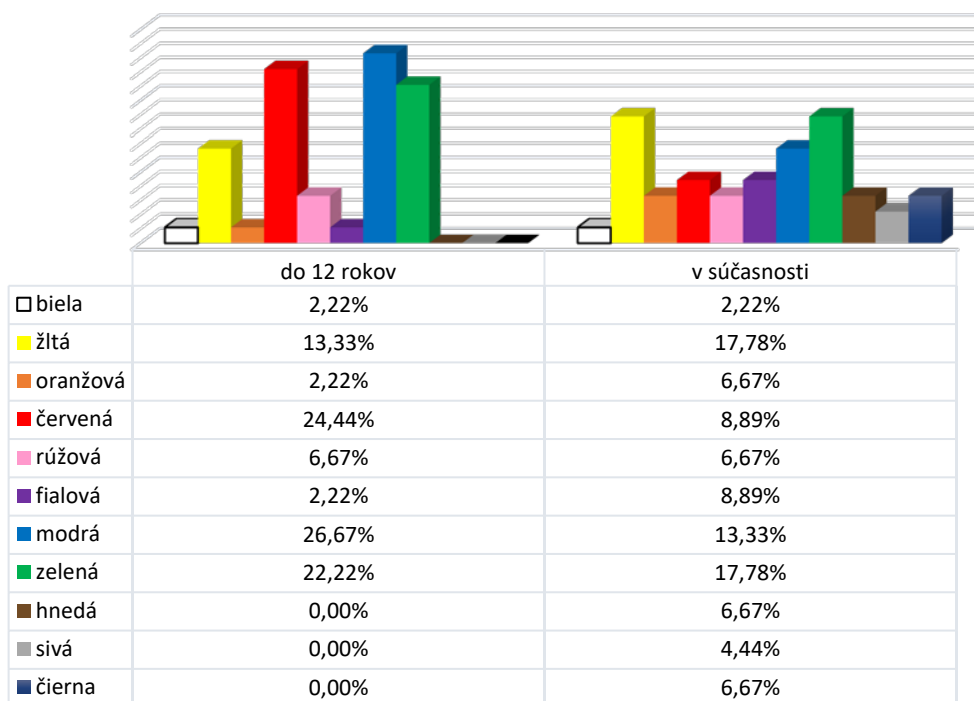

Obrázok č.31 – Obľúbená farba v detskom veku – súhrn

Obrázok č.32 – Obľúbená farba v súčasnosti – súhrn

Zámerom bolo zistiť či sa s narastajúcim vekom mení aj vzťah k pestrosti farieb. Zo získaných výsledkov by bolo možné vyvodit' nasledovné. Ako deti vnímame a preferujeme farby, ktoré nás obklopujú najviac: modrá, zelená, červená, žltá. Vieme ich pomenovať a identifikujeme ich ako farby. Achromatické farby (biela môže byť výnimka) deti nevolia ako svoje obľúbené (možno z dôvodu že ich ako farby pre nedostatok pestrosti/farebnosti nevnímajú). S vekom ale prichádza rozšírenie farebnej palety nie len o ďalšie farby, ale aj ich odtiene. Achromatické farby už nie sú cudzie, práve naopak. Rozšírenie výberu umožňuje selekciu sympatickejšieho odtieňa farby. To môže mať vplyv na zmenu obľúbenej farby. Pestré sýte farby sa špecifikáciou odtieňov menia na lomené a tým sa sýtosť farby utlmuje (zelená → olivová, oranžová → marhuľová). Taktiež s vekom sa formuje naša osobnosť, pôsobia na nás rôzne vplyvy, získavame skúsenosti, máme určité preferencie a záujmy. Obľúbená farba podľa veku naberá iný význam, hodnotu.

Obrázok č.33 – Obľúbená farba – celkové porovnanie

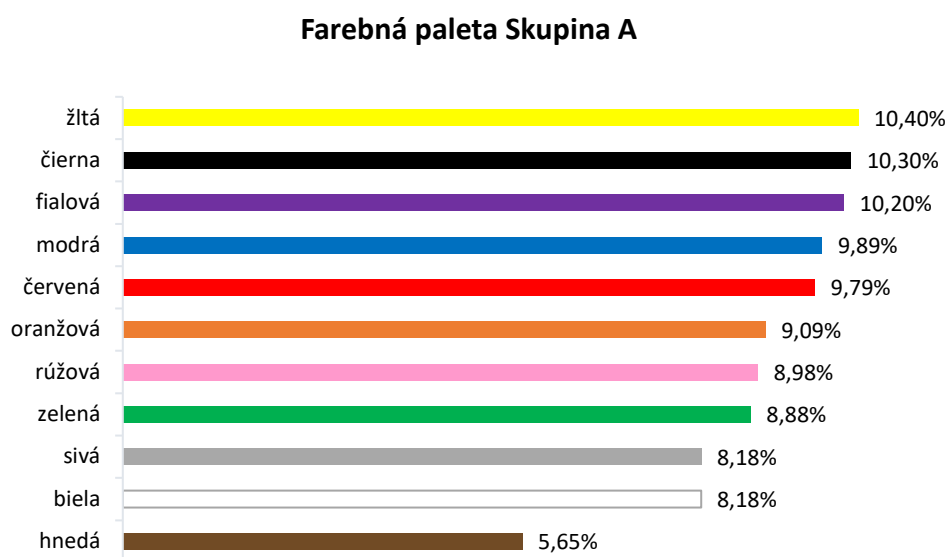
9.2 Farebná paleta

Úlohou respondentov bolo farby (bielu, žltú, oranžovú, červenú, rúžovú, fialovú, modrú, zelenú, hnedú, sivú a čiernu) usporiadať podľa vlastnej preferencie, zoradiť ich od 1 do 11 (1 – najviac preferovaná/najobľúbenejšia, 11 – najmenej preferovaná).

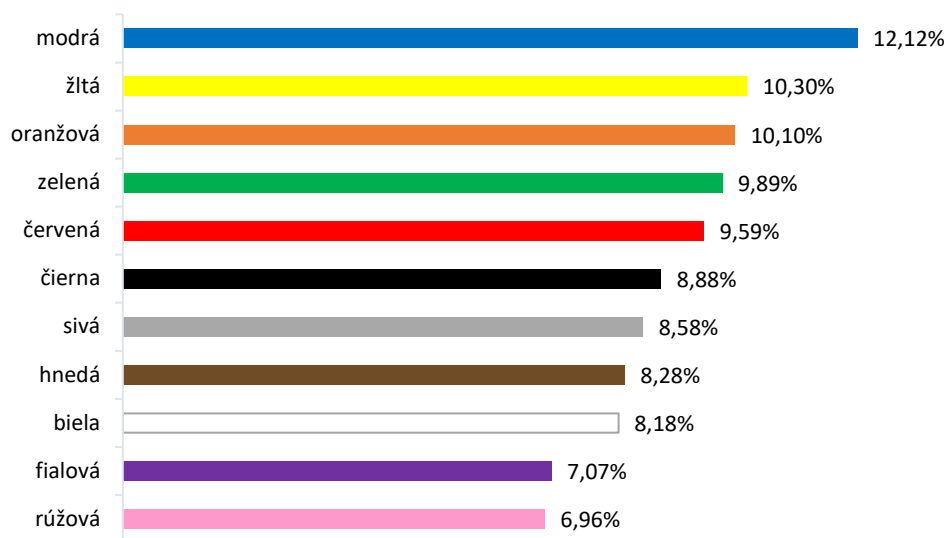
Výsledky každej skupiny sú zhrnuté v grafe, ktorý zobrazuje poradie farieb. Výsledky sú zaokrúhlené na dve desatinné miesta. Graf zobrazuje percentuálne poradie obľuby jednotlivých farieb v rámci ponúknutej farebnej palety. Z grafu je možné vypočítať postupnosť preferencie jednotlivých farieb, ktoré sa v niektorých prípadoch odlišujú minimálne.

9.2.1 Skupina A

Farebná paleta u Skupiny A (od 12 do 25 rokov) po vyhodnotení zodpovedá nasledujúcemu poradiu (preferencie farieb v rámci farebnej palety): žltá, čierna, fialová, modrá, červená, oranžová, rúžová, zelená, sivá a biela, hnedá.

Obrázok č.34 – Farebná paleta Skupina A

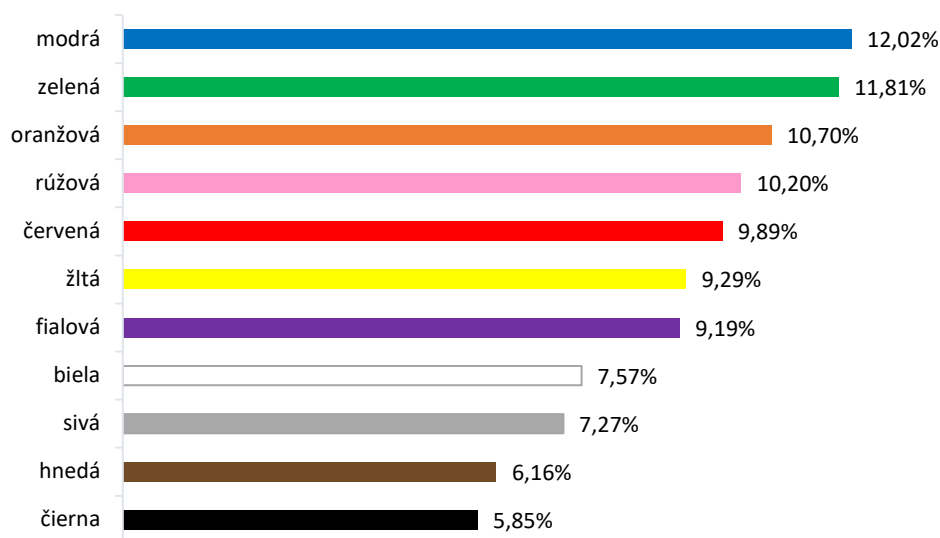
Obrázok č.35 – Farebná paleta Skupina B

9.2.2 Skupina B

Farebná paleta u Skupiny B (od 26 do 60 rokov) po vyhodnotení zodpovedá nasledujúcemu poradiu (preferencie farieb v rámci farebnej palety): modrá, žltá, oranžová, zelená, červená, čierna, sivá, hnedá, biela, fialová, růžová.

9.2.3 Skupina C

Farebná paleta u Skupiny C (od 61 rokov vyššie) po vyhodnotení zodpovedá nasledujúcemu poradiu (preferencie farieb v rámci farebnej palety): modrá, zelená, oranžová, růžová, červená, žltá, fialová, biela, sivá, hnedá, čierna.

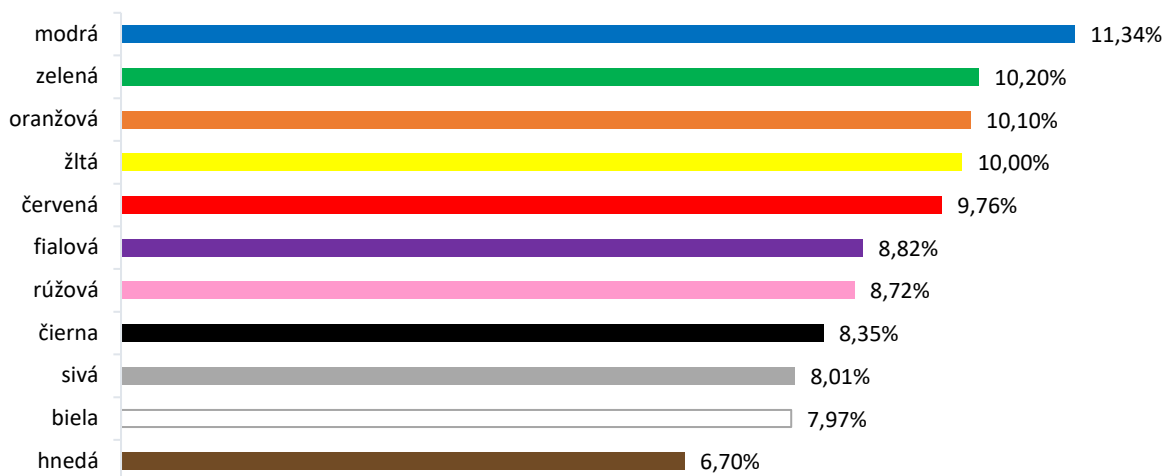
Obrázok č.36 – Farebná paleta Skupina C

9.2.4 Zhodnotenie

Po zhrnutí všetkých odpovedí respondentov vzniklo nasledovné poradie preferencie farieb v rámci poradia: modrá, zelená, oranžová, žltá, červená, fialová, rúžová, čierna, sivá, biela, hnedá.

Všetky primárne a sekundárne farby sa umiestnili v prvej polovici stupnice. Zaujímavé je, že červená farba sa po vyhodnotení u všetkých skupín umiestnila na rovnakej (piatej) priečke. Spodné priečky patria achromatickým farbám ale posledné miesto zastáva hnedá farba. Takže chromatické farby sú respondentom v rámci hodnotenia celej palety sympatickejšie ako achromatické farby.

Zaujímavé bolo okrem výsledkov sledovať aj to, ako sa zmenilo zmýšľanie respondentov a hodnotenie jednotlivých farieb, keď ich úlohou bolo zvoliť len jednu samostatnú farbu ako keď mali hodnotiť a voliť farby z celej farebnej palety.

Obrázok č.37 – Farebná paleta – súhrn

10 HUDBA, EMÓCIA, FARBA

Pre navodenie rôznych pocitov a zároveň snahy o obsiahnutie čo najširšej farebnej palety v rámci vyjadrenia emócií pomocou farby, som po konzultáciách zvolila cestu rôznych hudobných žánrov.

Cieľom bolo cez hudbu navodiť v respondentovi určitú náladu, emóciu, ktorú následne preniesol abstraktne na výkres pomocou farby. Na základe symboliky a významu farieb som pri každej skladbe očakávala určité farby, ktoré opisujem pri jednotlivých skladbách.

Obrázok č.38 – Hudba, emócia, cit – ukážka (z workshopu)

10.1 Skladba 01

Prvá skladba – (electro) Swing. Jedná sa o tanečný podžáner jazzu. Keďže je to hudba energická, veselá a dynamická, predpokladala som použitie nasledovných farieb: žltá, oranžová, červená (energické teplé/pozitívne farby). Prípadne ešte zelenú farbu ako symbol pozitívnych emócií a šťastia.

Žltá – veselosť, optimizmus, živosť

Oranžová – zábava, radosť, družnosť

Červená – dynamika, pohyb, vášeň

10.1.1 Skupina A

V každom z diel v Skupine A sa vyskytuje minimálne jedna z predpokladaných farieb. Najčastejšie sa objavuje žltá farba. Skladba bola označená ako pozitívna (pohodová, radostná).

Viacrát sa objavila kombinácia predpokladaných farieb spoločne s modrou, zelenou alebo čiernou farbou, vznikol tak pomerne výrazný kontrast. To dielu dodáva inú, ale stále energickú atmosféru.

10.1.2 Skupina B

Skupina B označila túto skladbu za pozitívnu (veselú, uvoľňujúcu a nostalgickú). V každom z diel v Skupine B sa tiež vyskytuje minimálne jedna z predpokladaných farieb. Najčastejšie sa objavuje červená farba.

Objavuje sa tu znova kombinácia predpokladaných farieb s inými farbami a to modrou, zelenou, čiernou ale aj fialovou farbu. Ich zastúpenie je ale v miernom pomere, nevzniká tak výrazný kontrast.

10.1.3 Skupina C

V Skupine C sa predpokladané farby vyskytujú vo väčšine diel, avšak nie vo všetkých. Z predpokladaných farieb prevláda červená a oranžová farba. Skladba bola v tejto skupine ohodnotená ako pozitívna (veselá a tanečná).

V kombinácií s predpokladanými farbami sa v pomerne veľkom zastúpení na počet diel objavujú farby modrá, zelená a fialová. V tejto skupine sú tieto farby použité aj individuálne, tvoria samostatné jednofarebné diela.

Obrázok č.39 – Ukážka tvorby – Skupina A / Skladba 1

Obrázok č.40 – Ukážka tvorby – Skupina B / Skladba 1

Obrázok č.41 – Ukážka tvorby – Skupina C / Skladba 1

10.2 Skladba 02

Druhá skladba – Fantasy medieval music. Keďže sa jedná o akustickú hudbu pripomínajúcu obdobie stredoveku. Obdobia, keď sa žilo s prírodou (zelená, hnedá), obdobie moci, bojov a dobrodružstiev (červená, oranžová), tajomné obdobie z ktorého nie je dostatok informácií (fialová, čierna). Predpokladala som voľbu nasledovných farieb.

Zelená – harmónia = príroda, rastliny

Hnedá – príroda, tradícia, drsnosť

Oranžová – dobrodružnosť, družnosť

Červená – krv, boj, sila, túžba, oheň, dynamika

Fialová – mystika, tajomno, nevedomosť, dramatickosť

Čierna – temnota, strach, moc

10.2.1 Skupina A

V Skupine A bola táto skladba označená ako pozitívna až neutrálna (dobrodružnosť, odvaha). V každom diele sa vyskytuje minimálne jedna z predpokladaných farieb. Najviac používaná je zelená, hnedá, čierna, oranžová a červená farba. Z iných farieb sa tu objavuje napríklad žltá.

10.2.2 Skupina B

Skupina B skladbu označila ako pozitívnu (radosť, dobrodružstvo). Minimálne jedna farba z predpokladaných sa vyskytuje v každom diele. Najčastejšie sa objavuje hnedá farba potom zelená, čierna a oranžová. Z iných farieb je pomerne často použitá modrá.

10.2.3 Skupina C

Skladba bola v Skupine C označená ako pozitívna (zábavná, orientálna). Predpokladané farby sa neobjavujú vo všetkých dielach. Najviac používaná z nich je fialová a zelená a potom červená farba.

Obrázok č.42 – Ukážka tvorby – Skupina A / Skladba 2

Obrázok č.43 – Ukážka tvorby – Skupina B / Skladba 2

Obrázok č.44 – Ukážka tvorby – Skupina C / Skladba 2

10.3 Skladba 03

Tretia skladba – elektronická hudba. Konkrétne išlo o tanečnú elektronickú hudbu (s tajomným nábojom), ktorá je tvorená hlavne do nočných tanečných klubov. Preto som predpokladala farby spájané s tmou, šerom, tajomnosťou – fialová, sivá, čierna. A tiež farby spojené s energiou a tancom – červená, zelená.

Sivá – neurčitost', pochybnosti

Čierna – tma, tajomstvo, strach

Fialová – záhadnosť, napätie

Červená – túžba, dynamika

Zelená – mladosť (kluby/ tanec)

10.3.1 Skupina A

Túto skladbu skupina A ohodnotila ako pozitívnu (energickú ale aj temnú). V dielach sa objavuje aspoň jedna z predpokladaných farieb, najviac prevláda čierna a potom fialová farba. Z ostatných farieb sa objavuje oranžová farba.

10.3.2 Skupina B

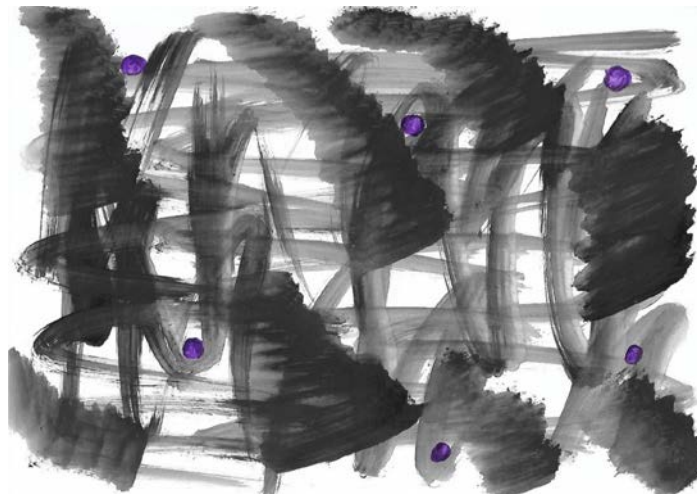
Skupina B túto skladbu označila ako neutrálnu (tranz). V každom diele sa vyskytuje aspoň jedna z predpokladaných farieb, najčastejšie používaná je čierna, fialová a červená farba. Z iných farieb sa objavuje viackrát napríklad žltá.

10.3.3 Skupina C

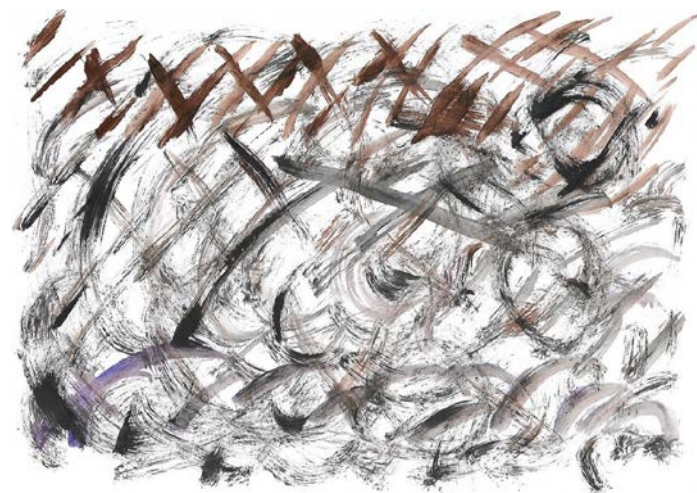
Skupina C túto skladbu ohodnotila ako negatívnu (chaos a tanec). Z predpokladaných farieb sa tu objavuje veľmi malé zastúpenie čiernej, červenej a zelenej farby. Ako hlavná farba tu prevláda hnedá. Žltá farba sa vyskytuje tiež pomerne často.

Obrázok č.45 – Ukážka tvorby – Skupina A / Skladba 3

Obrázok č.46 – Ukážka tvorby – Skupina B / Skladba 3

Obrázok č.47 – Ukážka tvorby – Skupina C / Skladba 3

10.4 Skladba 04

Štvrtá skladba – klasická hudba. Presnejšie sa jednalo o sláčikový kvartet (komornú hudbu). Pretože ľudia tento typ hudby vnímajú rôzne, ale hlavne ako hudbu vážnu, náročnú/t'ažkú aj jedinečnú, predpokladala som nasledovné farby: modrú, fialovú a čiernu.

Modrá – smútok, depresia, viera

Fialová – utrpenie, duchovno, veľkoleposť

Čierna – smútok, nešťastie, elegancia, vážnosť

10.4.1 Skupina A

V Skupine A bola skladba ohodnotená ako pozitívna až neutrálna (pokojná, nezáživná až melancholická). Predpokladané farby neprevládajú v každom diele. Prevláda z nich najviac fialová farba a potom modrá. V dielach bola použitá hlavne biela a ružová farba, ktoré sú použité aj samostatne. Taktiež nájdeme aj menšie zastúpenie zelenej a červenej farby.

10.4.2 Skupina B

Skupina B označila skladbu ako negatívnu (smutná). Z predpokladaných farieb najviac prevláda čierna farba, avšak nevyskytuje sa vo všetkých dielach. Z iných farieb sa najviac objavujú žltá a červená farba, ktoré v kombinácií s čiernou pôsobia kontrastne.

10.4.3 Skupina C

Skupina C označila skladbu ako negatívnu (smutnú až v pohrebnú). Predpokladané farby sa nevyskytujú vo všetkých dielach. Najčastejšie z nich bola použitá čierna farba. Okrem čiernej bola často používaná hnedá farba. V dielach sa viackrát objavil znak kríža alebo rakvy.

Obrázok č.48 – Ukážka tvorby – Skupina A / Skladba 4

Obrázok č.49 – Ukážka tvorby – Skupina B / Skladba 4

Obrázok č.50 – Ukážka tvorby – Skupina C / Skladba 4

10.5 Skladba 05

Piata skladba – Melodický death metal. Keďže sa jedná o metalovú hudbu, ktorá je hlučná, rázna, rýchla a dynamická, predpokladala som použitie červenej a tiež čiernej ako farbu tmy, vzdoru a strachu, sivú ako zástupcu kovu.

Čierna – temnota, strach, zlo, skaza, negatívnosť, vzdor

Červená – hnev, agresivita, peklo, energia, sila, vášeň

Sivá – kov

10.5.1 Skupina A

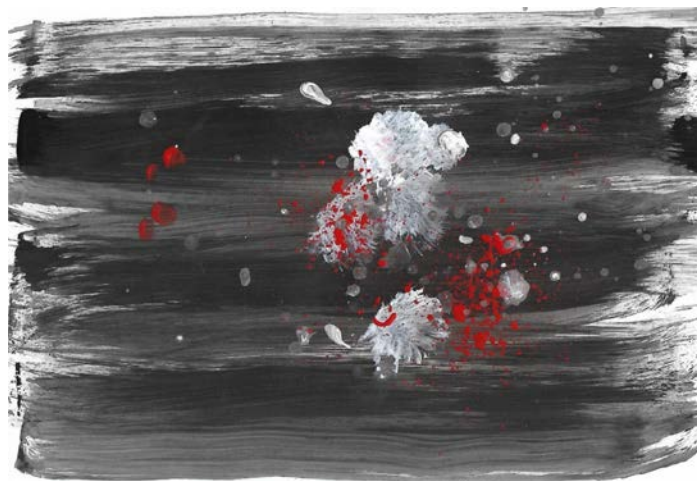
Skupina A označila túto skladbu ako negatívnu (hnev, agresivita). Predpokladané farby sa neobjavujú vo všetkých dielach, prevláda z nich ale čierna farba. Okrem predpokladaných farieb sú použité farby ako modrá a fialová, ktoré sú použité aj bez kombinácie s predpokladanými farbami, samostatne alebo v spoločnej kombinácii.

10.5.2 Skupina B

U skupiny B sa objavuje v každom diele aspoň jedna z predpokladaných farieb. Z predpokladaných farieb prevažuje červená farba. Skupina B označila túto skladbu ako negatívnu (hnev, šialenstvo, chaos). Predpokladané farby sa ale objavujú napríklad v kombinácii s fialovou a oranžovou farbou. V tejto skupine niektorí respondenti vyjadrili svoju emóciu nie len cez farbu, ale aj zásahom do výkresu (diery, natrhnutia).

10.5.3 Skupina C

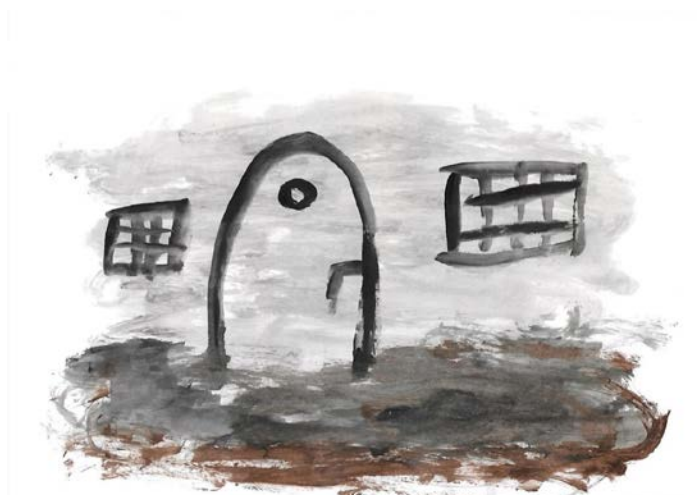
Skupina C označila túto skladbu ako negatívnu (neprijemnú). Z predpokladaných farieb sa najčastejšie vyskytuje čierna a červená farba, ale predpokladané farby nie sú použité vo všetkých dielach. V pomerne rovnakom zastúpení sa objavuje hnedá a zelená farba. Hnedá farba je najčastejšie použitá individuálne ako samotná farba.

Obrázok č.51 – Ukážka tvorby – Skupina A / Skladba 5

Obrázok č.52 – Ukážka tvorby – Skupina B / Skladba 5

Obrázok č.53 – Ukážka tvorby – Skupina C / Skladba 5

10.6 Zhodnotenie

Správny vzor pre hodnotenie použitých farieb v jednotlivých skladbách nie je. Pretože hodnotiť či respondent vyjadril danú skladbu správnou farbou by nebolo vhodné, keďže sa jedná o individuálnu emóciu vnímanú z hudby a tiež o subjektívne vnímanie farieb.

Môžeme ale pozorovať a nachádzať zhody, ale aj rozdiely v použitej farebnosti, čo vypovedá o individualite každého z nás a zároveň o tom, ako farba dokáže mať výpovednú hodnotu a je možné cez ňu komunikovať, a podávať informácie.

Zaujímavé je aj pozorovať a porovnávať jednotlivé spôsoby vyjadrenia, prácu s plochou a schopnosť abstraktného vyjadrovania. Pri porovnaní využitia plochy výkresu je možné u skupín pozorovať rozdiel. Skupina A (od 12 do 25 rokov) plochu výkresu využívala najviac, respondenti mali tendenciu vyplniť plochu v najväčšej miere. Naopak v Skupine C (od 61 rokov vyššie) bola biela plocha formátu značne viditeľná, dá sa povedať, že vo viacerých prípadoch biela farba podkladu prevyšovala nad zamaľovanou plochou.

U Skupiny B (od 26 do 60 rokov) sa jedná o strednú cestu medzi týmito Skupinami A a C, tvorba Skupiny B sa skôr prikláňala ku tvorbe Skupiny A, ale objavujú sa tam už aj náznaky tvorby smerujúce k Skupine C.

Abstraktné vyjadrovanie robilo problém viacerým respondentom, aj napriek snahe sa niektorí nedokázali vyjadriť bez použitia rôznych symbolov a predmetov. Problém s abstrakciou sa objavil v každej skupine, avšak v Skupine C podľa výstupov robilo toto obmedzenie najväčší problém.

Čo sa týka spôsobu vyjadrovania, Skupinu A by som označila ako hravú, pretože mali tendenciu používať viacero farieb, zároveň využívať plochu a vyjadrovať sa skrz rôzne tvary, linky a plochy. Skupinu B by som označila ako skupinu priemernú, prelomovú (kvôli širokému vekovému rozpätiu skupiny je viditeľné, že sa výstupy sa prikláňajú k obidvom skupinám). V tomto prípade sa ale Skupina B, spôsobom vyjadrovania zhodovala viac s prácami Skupiny A, výtvary boli farebne bohaté na rozmanitosť farieb, tvarov, liniek a plôch. Skupinu C by som označila ako minimalistickú, pretože na vyjadrenie využívali len rôzne linky alebo body. Najčastejšie to bola vlnovka. Zároveň značná časť tejto skupiny využívala na tvorbu maximálne jednu až dve farby.

Diela v sebe ukrývajú rôzne asociácie, odkazy, osobné výpovede. Je zaujímavé ich sledovať a nachádzať. Z týchto prác sa dá vyvodit' ešte množstvo ďalších informácií a zaujímavostí. Záleží na tom, na čo sa v porovnávaní zameriame.

Obrázok č.54 – Cieľ – ukážka (z workshopu)

ZÁVER

Tak, ako som už niekoľkokrát spomenula v diplomovej práci mojim cieľom bolo získať čo najširšie informácie zo sveta farby, ktoré by som následne aplikovala vo svojom výskume zameranom na vnímanie a obľúbenosť farieb.

Tento cieľ sa naplnil v oboch častiach diplomovej práce. Celá teoretická časť sa zameriava na farby, ich pôsobenie z hľadiska fyzikálneho, fyziologického ale hlavne z hľadiska psychologického, kde som značnú časť venovala práve symbolickému a psychologickému významu jednotlivých farieb. Ďalej som sa zaoberala základnou terminológiou farby, deleními farieb podľa rôznych hľadísk a vzťahov. Oboznámila som sa s historickým vývojom farebných systémov a následne som sa zaoberala aj vzťahom medzi hudbou a farbou.

Tieto získané znalosti som uplatnila vo vytvorenom workshope, ktorý bol zameraný na vnímanie farieb. V hlavnej (tvorivej) časti bolo cieľom vyjadriť emócie cez farbu. Emócie boli navodené počúvaním rôznych hudobných žánrov. Náučná časť workshopu obsahovala výklad jednotlivých použitých farieb. Vytvorením workshopu som si prešla cestou organizácie podujatia a zároveň som získala informácie/podklady pre výskum.

Vo výskume som porovnávala informácie ohľadom farby získané od respondentov rôznych vekových kategórií. Zaoberala som sa obľúbenými farbami v detstve a v súčasnosti, preferenciou farieb v rámci farebnej palety a predpokladom použitia farebnej škály navodenej počúvaním hudby. V niektorých prípadoch sa moje predpoklady naplnili a v niektorých som si určité veci uvedomila následne až s vyhodnotením výskumu.

Zo zozbieraných dát by bolo možné vyvodit' ešte pomerne veľké množstvo ďalších informácií s ktorými by sa dalo pracovať a porovnávať ich. To by ale vyžadovalo ďalšie štúdie a bolo by vhodné na to zamerať ďalšiu prácu.

Celkovo som získala množstvo nových informácií, podnetov a skúseností, ktoré som nadobudla v rámci teoretickej aj praktickej časti. Počas vyhodnocovania dát z výskumu som si uvedomila mnoho spojitostí a to ma nasmerovalo k novým myšlienkam a témam.

Skúmanie tejto témy ako aj príprava a realizácia workshopu, následné vyhodnocovanie dát ma bavilo, bolo to pre mňa prínosné a zaujímavé. Táto téma ma natoľko pohltila, že som význam a symboliku farieb začala vnímať a podvedome analyzovať na každom kroku v bežnom živote.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

- [1] BROŽEK, Jaroslav. *Barvy: úvod do výtvarné teorie*. V Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2009. ISBN 978-80-7414-129-4
- [2] BARTKO, Ondrej. *Farba a Jej Použitie Pre Stredné školy S Výtvarným Zameraním*. 2. upr. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 2004. ISBN 80-10-00654-8.
- [3] DANNHOFFEROVÁ, Jana. *Velká kniha barev: kompletní průvodce pro grafiky, fotografy a designéry*. Brno: Computer Press, 2012. ISBN 978-80-251-3785-7.
- [4] BERGEROVÁ, X. *Malý příběh farby*. Senica: Vydavateľstvo RECO, 2013. ISBN 978-80-89462-08-7.
- [5] STEINER, Rudolf. *Tajemství barev*. Přeložil Radomil HRADIL. Hranice: Fabula, c2011. ISBN 978-80-86600-25-3.
- [6] HULKE, Waltraud-Maria. *Praktická kniha o barvách*. [Olomouc]: Fontána, c2005. ISBN 80-7336-236-8.
- [7] GOETHE, Johann Wolfgang. *Smyslově-morální účinek barev*. Hranice: Fabula, 2011. ISBN 978-80-86600-13-0.
- [8] PARRAMÓN, José María. *Teorie barev*. České vyd. 2. Praha: Jan Vašut, 1998. Jak na to (Jan Vašut). ISBN 80-7236-046-9.
- [9] PLESKOTOVÁ, Petra. *Svět barev*. Praha: Albatros, 1987, 199 s. ISBN 13-806-97.
- [10] BROŽKOVÁ, I. *Dobrodružství barvy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983. ISBN 14-217-83.
- [11] PETER MUŽILA VERCHIEL KREATIV. Význam farieb. *Verchielkreativ* [online]. ©2018 [cit. 2022-2-11]. Dostupné z: <https://verchielkreativ.sk/vyznam-farieb/>
- [12] FARLESK SPOL. S. R. O. Maľovanie bytu: poznáte význam farieb? In: *Farlesk* [online]. Jan 1, 2022, [cit. 2022-02-22]. Dostupné z: <https://www.farlesk.sk/blog/vyznam-farieb>
- [13] MORAVEC, Michal. Symbolika a význam farieb. In: *Grafika* [online]. Jun 2, 2016, [cit. 2022-02-11]. Dostupné z: <https://grafika.sk/clanok/symbolika-a-vyznam-farieb>

- [14] SÁROSSY VARGOVÁ, *Via*. Kvety Panny Márie. In: *konzervativnyweb* [online]. Jule 13, 2019 [cit. 2022-02-22]. Dostupné z: <https://www.konzervativnyweb.sk/c/22165984/kvety-panny-marie.html>
- [15] ITTEN, Johannes. *Umění barvy: subjektivní prožívání a objektivní poznávání jako cesta ke vnímání umění*. Studijní vydání. V Praze: NAMU, 2021, 90 s. ISBN 978-80-7331-546-7.
- [16] BALLESTAR, Vicente B. a Jordi VIGUÉ. *Malba: kompletní průvodce technikami malby*. Čestlice: Rebo, 2005. ISBN 80-7234-412-9.
- [17] *color-meanings.com: What Are Tertiary Colors and How Do You Make Them?* [online]. Copenhagen, ©2022 [cit. 2022-03-05]. <https://www.color-meanings.com/tertiary-colors/>
- [18] DYTRTOVÁ, Kateřina. *Celostní vnímání – tvar, zvuk, barva a gesto*. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 2001. ISBN 80-7044-349-9.
- [19] BARCIO, Philip. The Art of František Kupka – From Figuration to Orphism. In: *Ideelart* [online]. Sep 26, 2016 [cit. 2022-02-11]. Dostupné z: <https://www.ideelart.com/magazine/frantisek-kupka>
- [20] *new-york.czechcentres.cz: František Kupka, Amorfa, Dvoubarevná fuga | Křížem krážem NGP* [online]. New York, ©2018 [cit. 2022-04-07]. Dostupné z: <https://new-york.czechcentres.cz/blog/2021/08/frantisek-kupka-amorfa-dvoubarevna-fuga-or-krizem-krazem-ngp>
- [21] PŠENIČKOVÁ, Jana. Krása ošklivého skla. Na světovou přehlídku přijel i legendární výtvarník Kopecký. In: *forbes.cz* [online]. Okt 1, 2021 [cit. 2022-04-8]. Dostupné z: <https://forbes.cz/krasa-oskliveho-skla-na-svetovou-prehlikdu-prijel-i-legendarni-vytvarnik-kopeccky/>
- [22] BENÁK, Jiří. STAŘÍ MISTŘI: Kopecký dělá „ošklivé sklo“ a barvami polévá i sebe. In: *idnes.cz* [online]. Máj 16, 2017 [cit. 2022-04-8]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/kultura/vytvarne-umeni/stari-mistri-malir-a-sklar-vladimir-kopeccky.A170427_163256_vytvarne-umeni_jb

- [23] *cs.encyclopedia-titanica.com: význam workshopu (co to je, koncept a definice)* [online]. Praha, ©2022 [cit. 2022-04-12]. Dostupné z: <https://cs.encyclopedia-titanica.com/significado-de-workshop#menu-1>
- [24] *coaching-experts.cz: Školení, semináře* [online]. České Budějovice, ©2022 [cit. 2022-04-12]. Dostupné z: <https://www.coaching-experts.cz/produkty/seminare-treninky/skoleni-seminare.htm> 12,04.22

ZOZNAM ZDROJOV POUŽITÝCH OBRÁZKOV

Obrázok č.1 – Farby

ŠLOSÁR, Robert. Ktorá farba predáva ? In: *peterstetka.wordpress* [online]. 2016-12-16 [cit. 2022-05-19]. Obrázek ve formátu JPG. Dostupné z: <https://peterstetka.wordpress.com/2016/12/16/ktora-farba-predava>

Obrázok č.2 – Elektromagnetické spektrum

vesmirny-web.webnode.cz: *Elektromagnetické spektrum* [online]. Banská Bystrica, ©2014 [cit. 2022-05-19]. Obrázek ve formátu JPG. Dostupné z: <https://vesmirny-web.webnode.cz/neviditelna-astronomia/>

Obrázok č.15 – Ukážka komplementárneho kontrastu

loveofgraphics.com: *The Complementary Contrast* [online]. ©2011 [cit. 2022-05-19]. Obrázek ve formátu JPG. Dostupné z: https://www.loveofgraphics.com/color/colorcontrast/?fbclid=IwAR3g2HhAM9tnNnVG6B2xP3HRcpLDGpRICDvhNaFrMmg-Xx6Mt-2_gdrblag

Obrázok č.16 – Ukážka analogických farieb

PETER MUŽILA VERCHIEL KREATIV. 6 základných tipov farebných schém. *Verchielkreativ* [online]. ©2018 [cit. 2022-2-11]. Dostupné z: https://verchielkreativ.sk/teoria-farieb/?fbclid=IwAR0OyKX3zTX-CHSNR4N0MMWGKQM2mwNoVNFNyvx52QG4QrwJjppShYbD_cc

Obrázok č.17 – Newtonov disk

BERNIZET, Cyrille. Newton disc. In: *en.wikipedia* [online]. ©2022 [cit. 2022-05-19]. Obrázek ve formátu JPG. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Newton_disc

Obrázok č.18 – Goetheho kruh farieb

GOETHE, Johann Wolfgang. Theorie barev (Theory of Colours). In: *media.tate* [online]. ©2022 [cit. 2022-05-19]. Obrázek ve formátu JPG. Dostupné z: <https://media.tate.org.uk/aztate-prd-ew-dg-wgtail-st1-ctr-data/images/goethecolourwheel1809.width-680.jpg>

Obrázok č.19 – Rungeho farebná guľa

RUNGE, Philipp Otto. Die Farbenkugel. In: *commons.wikimedia* [online]. ©2020 [cit. 2022-05-19]. Obrázek ve formátu JPG. Dostupné z: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/94/Runge_Farbenkugel.jpg

Obrázok č.20 – Munsellov farebný systém

munsell.com: Munsell Color Space and Solid. [online]. ©2022 [cit. 2022-05-19].

Obrázek ve formátu JPG. Dostupné z: <https://munsell.com/about-munsell-color/how-color-notation-works/munsell-color-space-and-solid/>

Obrázok č.21 – Ostwaldov farebný dvojkužel

GARRITZ, Andoni. Educación Química. In: *sciencedirect* [online]. ©2011 [cit.

2022-05-19]. Obrázek ve formátu JPG. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0187893X18301320?fbclid>

Obrázok č.22 – Ittenov farebný kruh

AHRENS, Malte. Barevný kruh. In: *de.wikipedia* [online]. ©2008 [cit. 2022-05-19].

Obrázek ve formátu JPG. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Johannes_Itten?fbclid=IwAR33rfW1JVNMWXR3U3AfOSVQ5rg9uAylcVPOZwiOCzDm-ycxVuLDWSLHFe0#/media/Soubor:Farbkreis_Itten_1961.svg

Obrázok č.23 – Amorfa. Dvojfarebná fuga

KUPKA, František. Amorfa, Dvoubarevná fuga. In: *sbirky.ngprague* [online].

©2022 [cit. 2022-05-19]. Obrázek ve formátu JPG. Dostupné z: https://sbirky.ngprague.cz/dielo/CZE:NG.O_5942

ZOZNAM OBRÁZKOV

Obrázok č.1 – Farby.....	12
Obrázok č.2 – Elektromagnetické spektrum.....	15
Obrázok č.3 – Vplyv asociácií.....	18
Obrázok č.4 – Biela farba	19
Obrázok č.5 – Žltá farba	21
Obrázok č.6 – Oranžová farba	23
Obrázok č.7 – Červená farba	24
Obrázok č.8 – Růžová farba	26
Obrázok č.9 – Fialová farba.....	27
Obrázok č.10 – Modrá farba	29
Obrázok č.11 – Zelená farba.....	30
Obrázok č.12 – Hnedá farba	32
Obrázok č.13 – Sivá farba.....	33
Obrázok č.14 – Čierna farba	35
Obrázok č.15 – Ukážka komplementárneho kontrastu.....	41
Obrázok č.16 – Ukážka analogických farieb	42
Obrázok č.17 – Newtonov disk.....	44
Obrázok č.18 – Goetheho kruh farieb.....	45
Obrázok č.19 – Rungeho farebná guľa	46
Obrázok č.20 – Munsellov farebný systém	47
Obrázok č.21 – Ostwaldov farebný dvojkužel'	48
Obrázok č.22 – Ittenov farebný kruh	49
Obrázok č.23 – Amorfa. Dvojfarebná fuga	51
Obrázok č.24 – Informačná časť workshopu.....	57
Obrázok č.25 – Tvorivá časť workshopu – ukážka 1	59
Obrázok č.26 – Tvorivá časť workshopu – ukážka 2	59
Obrázok č.27 – Náučná časť workshopu	60
Obrázok č.28 – Oblíbená farba Skupina A – porovnanie.....	64
Obrázok č.29 – Oblíbená farba Skupina B – porovnanie.....	64
Obrázok č.30 – Oblíbená farba Skupina C – porovnanie.....	65
Obrázok č.31 – Oblíbená farba v detskom veku – súhrn	66
Obrázok č.32 – Oblíbená farba v súčasnosti – súhrn	66
Obrázok č.33 – Oblíbená farba – celkové porovnanie	67
Obrázok č.34 – Farebná paleta Skupina A	68

Obrázok č.35 – Farebná paleta Skupina B.....	69
Obrázok č.36 – Farebná paleta Skupina C.....	69
Obrázok č.37 – Farebná paleta – súhrn.....	70
Obrázok č.38 – Hudba, emócia, cit – ukážka (z workshopu)	71
Obrázok č.39 – Ukážka tvorby – Skupina A / Skladba 1	73
Obrázok č.40 – Ukážka tvorby – Skupina B / Skladba 1	73
Obrázok č.41 – Ukážka tvorby – Skupina C / Skladba 1	73
Obrázok č.42 – Ukážka tvorby – Skupina A / Skladba 2	75
Obrázok č.43 – Ukážka tvorby – Skupina B / Skladba 2	75
Obrázok č.44 – Ukážka tvorby – Skupina C / Skladba 2	75
Obrázok č.45 – Ukážka tvorby – Skupina A / Skladba 3	77
Obrázok č.46 – Ukážka tvorby – Skupina B / Skladba 3	77
Obrázok č.47 – Ukážka tvorby – Skupina C / Skladba 3	77
Obrázok č.48 – Ukážka tvorby – Skupina A / Skladba 4	79
Obrázok č.49 – Ukážka tvorby – Skupina B / Skladba 4	79
Obrázok č.50 – Ukážka tvorby – Skupina C / Skladba 4	79
Obrázok č.51 – Ukážka tvorby – Skupina A / Skladba 5	81
Obrázok č.52 – Ukážka tvorby – Skupina B / Skladba 5	81
Obrázok č.53 – Ukážka tvorby – Skupina C / Skladba 5	81
Obrázok č.54 – Cieľ – ukážka (z workshopu)	83

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha P I: Plagát

PRÍLOHA P I: PLAGÁT

CEZ FARBY

workshop zameraný
na vnímanie farieb

Kultúrno-komunitný priestor HORY DOLY

30.04. 2022 (sobota)

15.00 h

(vhodné pre všetky vekové kategórie)
viac info FB HORY DOLY